

Erasmus+

LEGARUTNO
LIL SIKAVUTNENGE
BAŠ BIFORMALNIKANI
EDUKACIA BAŠ TERNE
ROMENGORO KHUVIBE KI
BUTI

Erasmus+

Co-funded by the
Erasmus+ programme
of the European Union

Saikeribe	
HARNO INTRO BAŠ O SIKAVUTNO	4
SESIA 1.....	5
1.1 E Sabinakiri butikerin baš o kompjuterija.....	5
1.2 Pendžarkeribe e aplikaciencar Viber thaj What’s Up	7
SESIA 2.....	10
2.1 Phirnipa baš o korkori pes moldaribe.....	10
2.2 Phirnipaskoro personalnikano esei baš khuvibe ki buti	12
SESIA 3.....	13
3.1 Sikljovibe thaj dikhljaribe o shunjakeriba baš i buti	13
3.2 Sikljovibe thaj dikhljaribe o online shunjakeriba bash i buti	15
SESIA 4.....	16
4.1 E Aleksandreskoro alosaribe i kariera	16
4.2 Pendžarkeribe e Skype-a.....	18
4.3 Bukjakiri komunikacija ko Skype	19
SESIA 5.....	21
5.1 I dilema baš keribe CV	21
5.2 Rodibe formatija tar o CV on line.....	24
5.3 Keribe personalnikano CV	24
SESIA 6.....	26
6.1 O Khuviba ki buti ko Roma	26
6.2 I khelin “Umlavibe” anglune lafencar tar i butisikljovin 6.1	28
6.3 Hramoviba harno esei baš i situacia e Romengere khuvibaja ki buti.....	29
SESIA 7.....	30
7.1 Kategorizacia tar o phirnikane dzandipa baš khuviba ki buti	30
7.2 Matrica baš e phirnipaskere dzandipa baš o khuvibe ki buti	31
SESIA 8.....	37
8.1 Intervju baš i buti: So kamlapes te kere, vaj so na	37
8.2 Intervju baš i buti: khelibe roljencar	39
SESIA 9.....	42
9.1 O bukja so si zaruri baš o khuvibe ki buti e terne Romenge.....	42
9.2 I Khelin “Umlavibe”	44
9.3 Hramovibe harno esei baš o pharipa dzikote rodelape buti ko Roma	44
SESIA 10.....	46
10.1 Sikljoibe te na ove ki jek gind nekasaja: khelibe roljencar	46
10.2 O Nishanideibe tar o socialnikane mediumija ko rodibe buti: Pendžarkeribe o LinkedIn 47	47

LIL SIKAVUTNENGE BAŠ BIFORMALNIKANI EDUKACIA BAŠ TERNE ROMENGORO KHUVIBE KI BUTI

SESIA 11.....	49
11.1 Profesionalnikani E-mail komunikacia.....	49
SESIA 12.....	52
12.1 Personalnikano khuvibe ki buti SVOT analiza.....	52
12.2 Komunikacia: arakhibe solucia komplicirime klienteja	54
SESIA 13.....	56
13.1 Publikani prezentacia Power Point-eja.....	56
SESIA 14.....	58
14.1 Dzaibe ko intervjuia bizo dzovapi napalal	58
14.2 Keribe buti ko CV: Dzaibe ponadari.....	59
SESIA 15.....	60
15.1 Organiziribe iventi	60
SESIA 16.....	63
16.1 Komunkacia/ Rodibe buti: Akhariba ko telefonija baš rodiba buti.....	63
16.2 Komunikacia: Publikani prezentacia istemalkeribaja o Power Point.....	64
SESIA 17.....	66
17.1 Harno biznis planiribe 1	66
17.2 Keribe buti mobilnikane aplikaciencar – fundavni matematika	67
SESIA 18.....	69
18.1 Hramovibe efektivnikane motivacijakere lila.....	69
18.2 Džandipaskere phirnipa baš khuvibe ki buti relevantna baš butheder bukjakere thana..	70
SESIA 19.....	72
19.1 Organiziribe iventi	72
SESIA 20.....	74
20.1 Sigutno biznis planiribe 2 (Džaibe ponadari): Finansiengiri fajada thaj hardžija	74
SESIA 21.....	78
21.1 Menadžiribe o konflikti ke butikeribaskiri situacija	78
SESIA 22.....	85
22.1 Harno biznis planiribe 3 – Grafikeribe o marketi thaj i strategija baš o bikinibe.....	85
22.2 Mobilnikane aplikacie baš i buti – Fundavni matematika	86
SESIA 23.....	87
23.1 Anibe činavina	87
SESIA 24.....	93
24.1 Harno biznis planiribe 4 (Džaibe ponadari) – nakhavibe	93
24.2 SVOT analiza baš personalnikano khuvibe ki buti	96

HARNO INTRO BAŠ O SIKAVUTNO

O legarutno lil sikavutnenge baš biformalnikani edukacija baš terne Romenge zaruri si te istemalkerelpe barabar e Legarutne lilea baš o participantija. O legarutno lil sikavutnenge, ikerela peste o jekha jek saikeribe sar o Legarutno lil sikljojnenge, numa isi le peste vi pobuter instrukcie kola nane dende e sikljojnenge. Akava si kerdo didaktikane karanaja. Delape šajdipe e sikavutnenge te keren grupakiri dinamika ko sikljoibaskere arija, te ikeren i sesia thaj te annen poanglal nesave edukacijakere poente.

O legarutno lil isi le 24 sesie kola si dizajnirime te thavden paše 2 arija.

But tar o butisikljoivina si dizajnirime thaj si optimikalne keribaske buti ko tikne grupe. Numa pale, lendoj o baripe tari grupa, but olendar šaj te angjarenpe baš i individualnikani buti.

I programa si dizajnirime te čhivel intenzivnikani buti IKT-ea. Baš o ikeribe i obuka efektivnikane, lake si zaruri kompjuteri, smartfonija thaj internet konekcija. Numa pale, jek kotor taro butisikljoivina isi shajdipe te ikerenpe salde kalemeja thaj lileja, bizo te istemalkerelpe IKT.

I programa korkori anela dzi ko istemalkeribe o mobilnikane aplikacie ke edukacijakoro procesi. Isi sa pobaro jekhipe ki gind kaj o mobilnikane aplikacie isi len pobaro edukacijakoro potencijali thaj šaj te ovel len but baro efekti ko keribe buti e terne manušencar. Ola šaj te ovel len panda pobaro istemalkeribe ki biformalnikani edukacia. O butishikljoivina sine testirime ververime grupencar thaj sine shukar akceptirime.

But tar o butisikljoivina kola si baš starteskoro takjoibe thaj/ja baš o relaksiribe si chivde salde ko nekobor sesie karanaja ma te chiven pe pobuter drom. Ko adala butisikljoivina si i khelin „Umlavibe“ ja o mobilnikane aplikacie. E sikavutnenge delapes stimulacia te istemalkeren akala butisikljoivina pobare intenziteteja, numa thaj te keren pumare butisikljoivina, džikote isi šajdipe, thaj ko sasto procesi te len participacija o sikljoivne.

SESIA 1

1.1 E Sabinakiri butikerin baš o kompjuterija

E sikavutneske

I resarin tari akaja butisikljovin si te sikavel nekobor baredžandipaskere konceptija phandle e khuvibaja ki buti thaj te del motivacia e sikljovnen te gndinen bašo adava sar kerenape e phirnipaskere džandipa thaj soske tane ola baredžandipastar baš o khuvibe ki buti e terne manušenge. Aver karana si te kerel promocija tar o IKT phirnipaskere džandipa.

Avgo, jek taro sikljovne drabari o teksti. Palo o drabariba, dzala i diskusia.

I diskusia šaj te startuinel dikhljaribaja o baredžandipaskere lafija. Taro sikljovne šaj te rodelpe te den pumare misalija. O sikavutno šaj te džal ponadarig e diskusijaja deindor pučiba.

Ko akava kotor isi pučiba sar misal kola šaj te istemalkerenpe baš i diskusija.

O sikavutno šaj te kerel formulacija baš pobuter pučiba.

Kola tar o sikljovne džanena te keren buti kompjutereja? Kobor berša sine len kana lele te keren oleja buti? So majbuter kerena buti ko kompjuteri?

So si e kompjutereskere programija? O sikljovne pučenape te den misal tar o pobuter programe so džanena. O sikavutno si hazri te del arka sugestienar.

Soske i buti kompjuterea kergja lake polokho o sikljoibe i Anglikani čhib?

I Sabina lelja te kerel buti kompjutereja sar hobi kova ponadarig ulo lakiri buti. Savo čhani taro hobi isi tumen?

So si hardveri, thaj so si softveri?

So si phirnipaskiro džandipe? Den pobuter misalija taro phirnibaskere džandipa.

E sikljovnenge

Rudžinava tumen te drabaren o teksti so avela:

I Sabina dživdinela ki bari mahala ko Šuto Orizari ki diz Skopje. Lelja te kerel buti ko kompjuteri panda kana sine tikni čaj. Oj ponadarig istemalkerela sine o kompjuteri sakana ko vakti kana džala sine ki fundarvni thaj mashkarutni sikavni. I Sabina uli

phirni dzandipaja ko instaliribe but programija, ko istemalkeribe akala programe thaj ko arakhibe solucija taro problemija kana sine zaruri. I buti ko kompjuteri kergja lake lokho o sikljovibe i Anglikani čhib. Ki mahala šundilo kaj i Sabina si but šukar kompjuterencar. Sa o manuša vakerena sine kaj ola ovela la kompjuterenge. O avera čhave ki mahala, jekha jek thaj lengere dada thaj daja, lele te roden la te kerjarel lengere kompjuterija kana ka ovel len sine disavo problemi. Majange ka roden la sine salde nekobor droma ko masek, numa sar nakhela sine o vakti, sar shunjakeripe sine pobuter, oj lelja te ovel la vi 15 rodiba taro manuša ko masek. Ko avgo vakti o manuša dena la sine salde tikno bakšiši. Numa, sar bajrola sine i buti, oj čhivela sine pokinibe baš o fundavne bukja so kerela len sine manušenge. Sar džala sine o vakti, sine lake polokho kana o manuša anena sine lake o kompjuteria khere. Oj khergja peske butikeribaskoro than ko jek taro sobe lakere kherestar, thaj nakhavela sine sa pobuter vakti kerindoj kompjuterija. Majangle kerela sine kerjariba upral o softveri. Na sine la džandipe te arakhel solucie ko problemija e hardvereja. Numa, halili kaj but manuša isilen problemija vi e hardvereja, thaj angja chinavibe te sikljoval thaj adava. Ko agorutne duj berša tar i maškarutni sikavni, džala sine ko kursi baš kerjariba o hardveri. Jekha jek lelja thaj licenca kolaja delapes sine ko džandipe kaj šaj arakhela solucie vi esavke problemenge. 18 bershencar oj sine la butikerin baš kompjuterija koja sine šukar pendžardi taro manuša ki mahala. Kergja registracija taro piro biznis thaj kergja angažmani taro jek asistenti ko ekvaš bukjakoro vakti. Odova sine o Ašmeti, terno čhavo tari mahala, kova jekha jek ovela le sine kompjuterenge. O Ašmeti kerela sine buti javinate, kole vakteske i Sabina sine džala ko sikljovibaskere arija ko univerziteti. Oj hramosargja fakulteti baš kompjutereskere egzadžandipa, anindoj decizija te kerel specijalizacija pobut ko adava džandipaskoro umal. Ko but bukja sine poangle taro pire kolege ko fakulteti, soske sine la bari praktikani eksperiencia.

Avgothaneskere terminia:

Phirnipe	Šajdipe te kere disavi buti šukar.
Kandibe	Te kere disavi buti nekaske. Ekonomikano kersaribe koleste nane kerde materijalnikane šukarina ko agor tar e bukjakoro procesi.
Butikerin (bukjakoro than)	Than koleste kerena pe ja kerjarena pe o bukja.
Kompjutereskoro softveri	Programia istemalkerde ko kompjuteri.
Kompjutereskoro hardveri	Materijalnikane kotora tar o kompjuteri.
Licencia	Dendo šajdipe te kere diso. Ko teksti akava termini si baš šajdipe dendo tar e raštrakiri radži kolaja šaj te kere ekonomikano kersaribe, te kere biznis.
Specijalizacia	Te de to takati thaj to fokus koj jek than, thaj te ove but šukar ki adaja buti.
Praktikani eksperiencia	Bukjakiri eksperiencia, eksperiencia te kere disavi buti.

1.2 Pendžarkeribe e aplikaciencar Viber thaj What's Up

E sikavutneske

Ki sesia kerelape istemalkeribe tar o smartfonija.

I resarin tari akaja butisikljovin si te pendžarkerenpe o sikljovne istemalkeribaja o Viber thaj o What's Up, majangle olengoro istemalkeribe baš e bujakere resarinenge.

Teme kola ka oven učharde:

Phravibe Viber thaj What's Up akaunti

Džovapjalo istemalkeribe o Viber thaj o What's Up

Keriba buti kontaktencar

Istemalkeribe o Viber thaj o What's Up baš i biznis komunikacia

O sesie kamlapes te avgokeren harne introja.

Ko avutno admi, o sikavutno šaj te stimulinel harni diskusia baš o lače riga ko istemalkeribe o Viber thaj o What's Up thaj o situacie kolende ola isi le istemalkerin.

Ko kotor so achovela ki sesia, isi praktikani buti e Viber-eja thaj e What's Up-eja.

Ko agorutno kotor tar i praktikani buti isi khelibe roljencar kola si baš i biznis komunikacija.

O sikavutno zaruri si te džanjakerel soske o Viber thaj o What's Up si šukar baš i biznis komunikacia.

O sikljovne si ulavde ko chiftija, thaj akharenape te khelen jek tar o rolje kola si lenge dende.

Džikote isi mangin thaj motivacija maškar o sikljovne, o sikavutno šaj te del šajdipe e sikljovnenge te keren pumaro scenario khelibaske neve rolje. Ola isi len šajdipe te ulaven pe go grupe thaj sakoja grupa te kerel 2 pumare scenarioja.

Sar dopheribe taro o sikljoviba sar te istemalkerenpe o servisija baš o hramovibe teksti, i resarin tar o butisikljovina si te sikavel e sikljovnen baš o fundavne bukja tari biznis komunikacia maškar o manuša kola na pendžarenape šukar.

O sikavutno zaruri si te sikavel e sikljovnenge kaj kamlapes te istemalkeren ko šukar thana o lafjorja, i sintaksa, thaj o interpukcijakere nišanija thaj kaj na kamlapes te oven but biformalnikane.

E sikljovneske

Teme kola si zaruri te oven nakhavde:

Phravibe Viber thaj o What's UP akaunti

Džovapjalo istemalkeribe o Viber thaj o What's Up

Keribe buti kontaktencar

Istemalkeribe o Viber thaj o What's Up baš i bizis komunikacija

Khelibe roljencar 1:

O Ahmeti kerela buti ki agencija turistikane bukjenje thaj ov si džovapjalo baš deibe privatnikane apartmanija baš o turistija kola so avena ki diz (i diz si esavko than kaj so dživdinena sikljovne; ola zaruri si te pendžaren la šukar). I Suzan resela ki diz iblejate. Pučela tani baš i korektno adresa, baš o manuša so dživdinena paše o apartmani, baš o sarbarutnipe, baš o džaiibe ki diz, baš o thana kaj so šaj te halpes, baš o pokinibe, baš o iranibe e pokibnaskoro lil, thaj agjaar ponadari. Oj ka ovel la limiteja khuvibe ko internet kana ka avel, numa adaleske mangela te khidel so pobuter informacie. Ki diz ka ačhoval 4 dive. O Ahmet dela pestar sa te arakhel lake so pobuter informacie.

Khelibe roljencar 2:

I Sabina kerela buti baš jek kabeleskoro operatori. Oj si džovapjali baš o manuša so ispemalkerena olende kandina. Dži late telefoneja resena manušendar roviba, numa vi mesažoncar. Oj šaj te del arka e manušenge so istemalkerena o kandina thaj okolenge kola si lokhe tehnikane problemencar, thaj phandela len ki komunikacia e tehnikane arkaja baš o pophare. I Sabina isi la but reakcie tar o holjame klientija, sar ko misal baš adava kana ola sine len problemi interneteja thaj e kabelenikane televizijaja. O Redžepi si jek taro odola manuša so istemalkerena o kandina. Sine le problemi interneteja o sasto dive, numa isi le agoribarskoro termini baš o phandle bukja thaj adaleske si holjamo. Ov si pophuro manush thaj si le potikno džandipe tar o kompjuterija. I Sabina legari le ko čhani sar kerelape buti nekobor lokhe admencar deindor le arka te kerjarel o internet.

Khelibe roljencar 3:

I Dženifer kerela buti ki kompania baš e-kinobikinibe thaj lakiri buti si komunikacie e klientencar kola so kinena artikloja. I kompanija kerela buti klientencar tar o aver phuvja thaj baro kotor tar i komunikacija si tekstualnone mesažoncar, but droma Viber-eja ja What's Up - eja. Olakiri buti si te pendžarkerel e klienten e benefitencar tar o artikli thaj te del arka ko bikinibe. O Risto si klienti tari aver pašarni raštra thaj ov si le intereso baš nevo mobilnikano telefoni. Ov isi le pobuter pučba baš o čhani sar funkcionirinena o mobilnikane telefonija.

SESIA 2

2.1 Phirnipa baš o korkori pes moldaribe

E sikavutneske

I resarin tari akaja butisikljovin si o sikljovne te anenpe popaše nesave baredžandipasere phirnipencar baš khuviba ki buti, thaj e koncepteja baš korkori pes moldaribe. O sikavutno kamlapes te džanjakerel kaj si zaruri te ove korektno kana kerelape korkori pes moldaribe thaj kaj adava dela amen arka te kera identifikacia taro o bukja kola si zaruri te kera len pošukar.

E sikljovneske

Rodava tumendar te keren akava korkori pes moldaribe:

1 = Sahnjale na sijum ko jekha jek gndibe; 5 = Sahnjale sijum ko jekha jek gndibe;

Drabaribe

1	Džanava te drabarav	1 2 3 4 5
2	Džanava te drabarav šukar	1 2 3 4 5
3	Drabarava rindome	1 2 3 4 5
4	Drabarava khanči sakova dive	1 2 3 4 5
5	Džanava te drabarav thaj te haljovav sa o vorbe kola me amala hramonenalen ko socijalnikane mediumija.	1 2 3 4 5
6	Lokheste drabarava o saikeribe ko web portalia e ternenge	1 2 3 4 5
7	Šaj te drabarav e sekolediveskere žurnalia lokheste	1 2 3 4 5

Hramovibe

1	Džanava te hramonav sa o šavde	1 2 3 4 5
2	Šaj te hramonav lavjore thaj vorbe korektnikane	1 2 3 4 5
3	Sakana dikhava e interpukcijakere nishanija sar so si o bare šavde, o nukte, o nuktaporika, e pučibaskere nšanija thaj agjaar ponadari.	1 2 3 4 5
4	Džanava sar te hramonav e-mail	1 2 3 4 5
5	Hramonava e-mailija rindome	1 2 3 4 5
6	Džanava te hramonav e-mail maškarutne sigaja	1 2 3 4 5
7	Hramonava okova so mangava te phenav le šukar thaj ko than	1 2 3 4 5
8	Mire hramovibaskere phirnipa si pošukar tar o okola so sikljona mancar.	1 2 3 4 5

Punë me numra

1	Džanava sar te khedav o numeroja	1 2 3 4 5
2	O khedibe numeroja si lokho mange	1 2 3 4 5
3	Džanava sar te ikalav jek jekhesar numeroja	1 2 3 4 5
4	O ikalibe numeroja jek jekhestar si lokho mange	1 2 3 4 5
5	Ddžanava i multiplikacia numeroncar	1 2 3 4 5
6	I multiplikacia si lokhi mange	1 2 3 4 5
7	Džanava sar te ulavav numeroja	1 2 3 4 5
8	O ulavibe numeroja si lokho mange	1 2 3 4 5
9	Me sijum sine pošukar ki matematika okolendar so sikljona sine mancar	1 2 3 4 5
10	Me sijum sine pobilačo ki matematika okolendar so sikljona sine mancar	1 2 3 4 5

Phirinipaskere džandipa ko kompjuteri

1	Džanava te kerav buti ko kompjuteri	1 2 3 4 5
2	Kerava buti rindome ko kompjuteri	1 2 3 4 5
3	Isi man šukar pendžaribe tar o Word	1 2 3 4 5
4	Isi man šukar pendžaribe tar o Excel	1 2 3 4 5
5	Džanava sar te čhivav ano Excel lokhe formule	1 2 3 4 5
6	Džanava sar te kerav tabelori ano Excel	1 2 3 4 5
7	Isi man šukar pendžaribe tar o Power Point	1 2 3 4 5

Verbalnikani komunikacia

1	Kerava lafi uže	1 2 3 4 5
2	Samalo/li sijum baš o bukja so vakeravalen; na vakerava bukja so na mangava te vakerav len	1 2 3 4 5
3	Džanava sar te kerav kontrola upral me emocie (holi, bitolerancia manušenar, phagibailestar thaj agjaar nadari) kana kerava lafi	1 2 3 4 5
4	Mukava upral o mmanuša šukar vurma kana kerava lafi ke grupakere diskusie (familija, amala)	1 2 3 4 5
5	Šaj te anav e manušen pal i miri gind	1 2 3 4 5
6	O manuša dikhena man sar šukar šunelno	1 2 3 4 5

2.2 Phirnipaskoro personalnikano esei baš khuvibe ki buti

E sikavutneske

I resarin tari akaja butisikljovin si te čhivenpe o sikljovne te gndinen baš o phirnipa kola so isi len; o phirnipa kola so nane len thaj o phirnipa kola so mangena te sikljon len.

E sikljovnenge zaruri si te delpe lenge 40 minutia te hramonen esei. Kana ka agorkeren i buti, nekobor eseia šaj te oven drabarde ko hango, palo kola avela diskusia.

E siklovneske

Hramonen personalnikano esei baš o tumare phirnipa. Sikaven o phirnipa kola so isi tumen thaj o bukja kolende so gndinena kaj sien šukar. Jekha jek agjaar hramonen baš o phirnipa kola so na džanena len, thaj o phirnipa kola so mangena te sikljon len. Šaj te hramonen baš o interesia so sine tumen sar čhave, hobi, baš o bukja kolende sien sine šukar. Šaj te hramonen baš o bukja kola so mangena len ja kolenge isi tumen interesi. O esei zaruri si te ovel paše 500 vorbe.

SESIA 3

3.1 Sikljovibe thaj dikhljaribe o shunjakeriba baš i buti

E sikavutneske

I resarin tari akaja butisikljovin si te pendžarkeri e sikljovnen čačutne šunljaribencar baš i buti thaj e phirnipaja kova so rodelape adale bukjenje.

Roden taro sikljovne te dikhljaren jek palo jek šunjaribe thaj te keren diskusia baš save phirnipa rodenape. I buti šaj te agorkerelpe ko pobuter faze.

O avgo šunjaribe baš i buti dikhljarelape. Palo adava avela diskusia baš adava save specifikane phirnipa baš khuvibe ki buti rodenape.

O procesi jekha jek kerelape vi baš o aver šunjakeriba bukjake.

E sikljovneske

Dikhljaren sa o šunjakeriba baš i buti so avena. So isi len jekha jek o šunjakeriba bukjake? Kola si o majbut rodime džandipaskere phirnipa? Sar šaj te sikljonpe akala džandipaskere phirnipa?

Šunjakeribe bukjake 1

Deskripcia baš e bukjakoro than

Nevo proekti finansirimo tar i EU rodela ofisesoro menadžeri.

Džovapi deibe:

Sekolediveskoro menadžiribe o ofiso;

Deibe arka e lidereske tar o timi;

Finansiengoro menadžmenti;

Organiziribe čipote.

Phirnipaskere džandipa thaj kvalifikacie

Šukar ko hramovibe thaj ko keribe lafi Anglikani čhib;

Univerytetskiri diploma;

Minimum 1 berš ofisesere bukjakoro pendžaribe.

Pendžaribe i buti ko finansengere reportoja.

Organizacijakere phirnipa baš menadžmenti.

Šunjakeribe bukjake 2

Deskripcia baš e bukjakoro than

Akava bukjakoro than rodela džovapideibe baš o bukja ko ofiso. O dženo kova si angažirimo ki pozicia zaruri si te phiravel o bukja sar lideri thaj te menadžirini o timi baš e ofisesere bukja tar o 1 manuš. Ko sfere tar o ofisesoro menadžmenti prepererena i ofisesiri adinistracia, i pošta, ikeriba arhiva, themesekotora, konferencie thaj planiribe, bešiba thaj administracijakoro deibe arka..

Džovapi deibe:

Legarela thaj kerela menadžiribe o operativnikano timi;

Sahno vakti kerela moldaribe o performanse tar o personali thaj o phirnipa kola si zaruri, numa thaj o kandina kola so denape amare klientonge;

Lela than ko sekolediveskere bukja thaj dela džovapi jekha jek avere dženendar tar e administracijakoro timi;

Menadžiribe e beršeskoro budžeti, keribe o masekoskere pokina;

Džovapjalo baš o materijalnikane hardžija;

Arakhibe solucia baš o konfliktija.

Kvalifikacie:

Pandž ja pobuter berša pendžaribe i buti sar menadžeri ko ofiso;

Univerziteteskiri diploma ja jekha jek ko adava nivelu džanibe i buti;

Šukar IKT phirnipa (Microsoft Word, PowerPoint, Excel, web-aplikacie thaj agjaar nadarig);

Pendžaribe e finansingiri thaj tar o mololegaribe terminologia;

Šajdipe baš keribe bukjakere phandina ko sa o niveloja;

Hramome komunikacijakere phirnipa;

Šajdipe baš planiribe...

3.2 Sikljovibe thaj dikhljaribe o online šunjakeriba bash i buti

E sikavutneske

I butisikljovin si džaiibe ponadari tar i anglederutni buti. Tar o sikjovne si rodime te roden šunjakeriba baš buti on-line. Nane limiti baš o čhani e bukjakoro. Numa, i buti zaruri si te ovel la šukar deskripcija baš e džandipaskere phirnipa kola rodenape baš khuvibe ki buti.

O sikljovne šaj te oven ulavde ko khedina ja te keren buti korkori. Kana ka arakhen nekobor sunjariba baš buti, kamlapes te dikhljaren len.

O avutno admi si keribe diskusia baš o kriteriumija ko pobuter šunjkeriba baš buti. O avgutne pučiba šaj te oven sar: So isi len jekha jek o šunjakeriba bukjake? Kola si o phirnipa so rodenape? Sar sikljonape adala phirnipa?

E sikljovneske

Keren on-line rodljariba tar o pobuter šunjakeriba bukjake. Pendžaren o šunjakeriba bukjake i dikhljaren len samaja. So isi len jekha jek o šunjakeriba bukjake? Kola si o phirnipa so rodenape? Sar sikljonape akala phirnipa?

SESIA 4

4.1 E Aleksandreskoro alosaribe i kariera

E sikavutneske

I resarin tar akaja butisikljovin si te pendžarkerel e sikljovnen e koncepteja baš i kerdi orientacia.

Avgo, jek ja pobuter sikljovne drabarena o teksti. O drabaribe si džala jekha jek diskusijaja.

Pučiba baš i diskusia:

O sikavutno legarela i diskusia dikhidor o pučiba kola o Aleksandar dela len peske. (o paluno kotor tar o teksti). O sikavutno na dela džandipaskoro činavibe. Numa, leskiri/lakiri buti si te legarel i diskusia.

E sikljovneske

Drabaren o avutno teksti:

O Aleksandri agorkerela maškarutni sikavni. Sar so avela paše o agor tar e sikljoibaskoro berš ov thaj o sikljovne so sikljona oleja kerena diskusia so ka keren ponadari. Jek kotor olendar džanena kaj ka džan ponadari ko fakulteti. O aver olendar na džanena, džikote aver kotor olendar mangena te len te keren buti. O Aleksandar nane panda džandipaja ki peste baš o džaipe ko fakulteti. Te angja činavibe te džal ko fakuteti, na džanela va li ka mangel te sikljol.

Ov džanela kaj o bicutibešibe si ko baro nivelu thaj kaj o arakhibe buti nane lokho vi univerziteteskere diplomaja. Ov gndini kaj o fakulteti te angja leske polokho arakhibe buti, ko adava suro si šukar te džal ko fakulteti. Numa na džanela si li akava čače agjaar thaj nane čhani sar te dikhel.

Aver buti kolake so na džanela si va li ka mangel te sikljol. Ki mashkarutni sikavni nakhlja šukar. Numa, na mangela sine sa o višēja. Majbut na mangela sine i matematika thaj i fizika, avere lafencar sa okova so kelste isi numeroja. Okova so mangela sine čače si i historia, thaj čače sine but šukar ko adava. Majbut so cidela le sine i politikani historia tar o 20-to šelberšipe thaj e sumnaleskere mareba. Numa trujal adava mangela thaj i aver historia jekha jek. Ponesavo drom drabarela historikane lila. Leskiri bibi dikhlja leskri bari mangin thaj angja leske esavke lila.

Gndingja kaj te gelo ko fakulteti, zaruri ka ovel te sikljolj historia. Numa, našalgja i mangin thaj o tromalipe kana leskiri phen vakergja leske diso. Vakergja leske kaj si but hari bujakere thana historijakere džande manuŝenge; ja preofesorengi ki sikavni, ja džande manuŝege so kerena rodljaribe ko historikane institutija ja museumija. Adava dikhljola sine sar čačipe thaj angja le ki pi godi. Soske te sikljove diso vi okova so mangeja, te na dingja tut arka te arakhe buti?

Aver opcia sine te džal palo pire amala thaj te hramonel pe ko fakulteti jekha jek lencar. Džanela sine nekobor sikljovnen kola angje čhinavibe ko akava čhani. Ola džana sine pal pire amala. Nekobor džene tar oleskere majšukar amala mangena sine te sikljon ekonomia. Soske te sikljove diso so na mangeja le, salde te ove jek jekheja tire amalencar?

Nekaske tar o čhave so siklona sine oleja o bukja sine lokheder. Ola sine len šukar dikhavni ideja baš adava so mangena. Nekase olendar lengere dada thaj daja angje o čhinavibe thaj na sine len but than te gndinen. Jek taro rakle džanela sine kaj ka ovel udarengoro phirno sar leskoro dad. Jek čhaj džanela sine kaj ka ovle mololegarutni, vi trujal adava so vakergja e Aleksandreske kaj adava čače so mangela te ovel si akterka.

Sar so avela sne o agor tar e sikljovibaskoro berš, o Aleksandar gindini sine kova si o čačutno alosaribe oleske? Šukar li si te ovel tut orientacija palo diso koleske isi buteder bujakere thana, ja palo diso so adžikeripe te phraven pe pobuter bujakere thana ponadari? Ja te dža pal okova so čačutne mangeja vi trujal odova so džaneja kaj nane lokheste te arakhe buti?

Ov sine astardo tar i dilema šaj li te ove šukar ko diso so na mangeja?

Džanela sine čhaven so sikljona sine oleja kola so preprerena ko jek tar akala kategorije.

Si li gogjavereste te kere vi tu jekha jek sar so kergje tire amala?

Thaj so, džikote tire dad thaj daj ange čhinavibe baš diso so na mangeja, numa adava ka del tut arka te arakhe buti?

Termet kryesore:

Bibutibešibe	Situacia kolate isi but tikno numero bujakere thana ki ekonomia. Numero tar manuša so bešena bi bujakoro.
Ekonomia	Egzadžandipe kova sikljakerela i ekonomia.
Mololegarutno	Dženo kova so kerela legaripe tar finansengere hramoviba ja biznisija tar o aver organizacie.

4.2 Pendžarkeribe e Skype-a

E sikavutneske

I resarin tari akaja butisikljovin si te pendžarkerenpe o sikljovne e bukjaja ko Skype, majanglune e istemalkeribaja o Skype baš o profesioalnikane resarina.

Baš akaja butisikljovin zaruri si kompjuteri (kameraja) thaj internet. Duj sikljovne šaj te istemalkeren jek kompjuteri. Nane dendo pobuter taro duj sikljovne te isptemalkeren jek kompjuteri.

Teme kola ka oven učarde:

- Phravibe Skype molo (akaunti)
- Džovapjalo ispemalkeribe o Skype
- Keribe buti kontaktencar
- Angjarkeribe o audio thaj video funkcie
- Organiziribe grupakoro akharibe

O sesie kamlapes te avgokeren harne introja baš o Skype.

Ko admi so avela, o sikavutno šaj te čhivel harni diskusia baš o benefitoja tar o istemalkeribe o Skype thaj baš o situacie kolende si šukar te istemalkerelpe akaja aplikacia.

O kotor so ačhovela tar i sesija isi le praktikani buti e Skype-a.

O agorutno admi si organiziribe grupakoro akharibe/ konferencijakoro čhani tar o keriba lafi (khelibe roljencar). Nekobor sikljovne si alosarde baš o organiziribe tar o akharibe. Olendar rodelape te gndinkheren e bukjakere teme baš o akharibe (sar ko misal, problemi masekpokinibaja, promcia tar o nevo artiklo ja kandin thaj agjaar nadari.) Ola organizirina o akharibe thaj kerena legaribe i komunikacia. Sakova akharibe šaj te thavdel nekobor minutija. Palo sekova akharibe šaj te kerelpe harno haljovibe baš adava so si kerdo šukar thaj so si zaruri te kerelpe pošukar.

E sikljovneske

Teme kola so ka oven učarde:

- Phravibe Skype molo (akaunti)
- Džovapjalo ispemalkeribe o Skype
- Keribe buti kontaktencar
- Angjarkeribe o audio thaj video funkcie
- Organiziribe grupakoro akharibe

4.3 Bukjakiri komunikacija ko Skype

E sikavutneske

I resarin tari akaja butisikljovin si te sikavel e sikljovnen baš o istemaleribe o Skype baš i biznis komunikacija. Aver trujalresarin si te sikavelpe ko avgothan o isibe zaruri taro ispemalkeribe hramomi komunikacia, tari korektnikani sintaksa thaj interpuksia kje bukjakiri komunikacia.

I butisikljovin rodela istemalkeribe kompjuteri (kameraja) thaj internet. Duj sikljovne šaj te istemalkeren jek kompjuteri. Nane dendo pobuter tar o duj sikljovne te istemalkeren jek kompjuteri.

O sikavutno majangle kerela prezentacia tar e sesiakiri tema. Ov/ oj užakerela o haljoibe baš o moldipe tari uži komuikacia ko keribe buti.

Ko admi so avela isi khelibe roljencar. O sikavutno isile nekobor hazrikerde situacie. Jek tar o situacie si khelibe roljencar thaj keribe pošukar haljovibe, palo adava kerelape khelibe i situacia so avela ko ničë. Džikote si zaruri šaj te rodelpe tar o sikljovne te gndinkeren neve situacie.

I butisikljovin šaj te kerel pe pobuter droma ko vakti džikote džala o kursi, resarinaja de del pe šajdipe e sikljovnenge te keren butisikljovibe thaj te dikhen korkori kobor si zaruri i hramomi komunikacia. Tar o sikljovne šaj te rodelpe te gndinkeren khere neve khelina roljencar. Šaj te rodelpe lendar te fokusirinenpe ko khelina roljencar kola si interestnikane.

E sikljovneske

Khelen akala khelina e roljencar:

Khelibe roljencar 1:

Secili nga pjesmarrësit paraqet një organizatë rinore nga rajoni. Organizatat bashkëpunojnë për herë të parë dhe nuk njihen mes vete. Ato së bashku organizojnë një event për të rinjë dhe duhet të mbledhin të rinjë nga të gjitha vendet. Ato duhet të diskutojnë rreth akomodimit (rrugën, vendosjen) dhe agjendën (temat, prezentimet, etj.). Trajnuesi porosit pjesmarrësit në lojë të mos pajtohen me disa gjëra të propozuara nga të tjerët, por në mënyrë të sjellshme. Qëllimi është të mos bien dakord, por me respekt.

Khelibe roljencar 2:

Sekova jek sikljovno ko khelibe roljencar si manuš so biknela. Sa o bikinutne kerena buti jekhe kompanijake thaj kerena buti ko pobut dizja ki raštra. Ola kerena lafi baš bikinibe nevo artikli. O sikavutno šaj te del sar misal artiklo kova ka ovel ko intereso e sikljovnenge. Sar avgo, sekova tar o sikljovne kerela harni prezentacia tar o bikinibe ki lengiri diz ko vakti so naxhlja. Palo adava lela te kerelpe diskusia baš o phare bukja, o šukar bikinibnaskere strategje, thaj agjaar ponadari.

SESIA 5

5.1 I dilema baš keribe CV

E sikavutneske

I resarin tar o akala butisikljovina si te anel amenge popashe o koncepti baš CV thaj o barodžandipe tar o rodibe buti.

Avgo, jek tar o sikljovne drabari teksti.

Ko admi so avela, palo agorkeribe o drabaribe, o sikavutno džala ponadari diskusijaja. I diskusia šaj te avgodžal dikhljaribaja o avgothaneskere terminija. O sikljovne šaj te oven pučle te vakeren misalija. O sikavutno šaj te buvljaren i diskusia deindij pučiba

Akala si nekobor pučiba baš i diskusia. O sikavutno šaj te kerel formulacia vi panda taro disave pučibaë.

So si CV? Si len li o sikljovne CV - ja?

Si len li kerde CV - ja peske angleder?

Dengje li angleder aplikacia nesave bukjakje kolake so rodingjape CV? Te dengje, ko savo than?

Kola informace si zaruri te saikeri jek CV? Sar si organizirime akala informacie?

So gndinena baš o limitiribe tar i jek lileskiri rig thaj o čhivibe fotografia ko CV?

So gndinena baš o bihramovibe i anglederutni bukjakiri eksperienca ko tumaro CV?

So gndinena baš o agoribaskere deiba droma tar i paramis?

E sikljovneske

Drabaren o teksti so avela:

Palo agorkeribe i sikavni , o Nusreti lelja te dikhel o šunjariba baš i buti thaj te aplicirini bukjake. Sa o šunjakeriba bukjake rodona sine te bičhalipe CV. Okola so dena sine buti rodona te bičhalepe lenge CV ko e-mail. O Nusret na sine le CV thaj lelja te rodel kerde misalija tar o CV on line. Jekha jek agjaar angja čhinavibe te kerel lafi nesave pire amalencar kola sine len kerdo CV.

Nesave taro leskere amala sine zorale gndinaja kaj o CV našti te ovel pobaro tar jek lileskiri rig. Vakergje kaj ko adava si i poenta, te arakhe čhani sar te čive o majimprtantnikane bukja tutar ki jek lileskiri rig. Nesave olendar vakergje kaj o CV zaruri si te ovel le fotografia. Kobor si pobari i fotografia odobor pošukar. Sar te si, nesave tar o leskere amala na sine ki jek gind akaleja. Ola vakergje kaj CV tar jek lileskiri rig nane dajatvaja, numa adava si salde jek taro čhanija kolende šaj te kerelpe. Ola vakergje vi kaj nane šajdipe te delpe hramovakeribe tar nekaskiri eskperienca ki jek lileskiri rig. Ola jekha jek vakergje kaj tikno foto šaj te ovel čhivdo, i bari fotografia na dikhljola agjaare šukar. I Dženi, jek tar oleskere amalina, vakergja kaj geli palo dende rekomendacie tar o avera, thaj čhivgja pobari fotografia, numa ko intervju vakergje lake kaj adava si biprofesionalnikane. Disavo manuš dengja la godi, kaj o fajli kova so bičalela le ma te ovel but baro. Anglo jakhja si kaj okola so dena buti na mangena sine adava. Oj šhungja o godideibe.

O Nusreti arkhlja nekobor misalija baš CV on line. Vi trujal adava so sine poaver čhane ko formati, sa džana sine palo jek dendo drom. Sar ko misal, olende sine čhivdo informacie baš i edukacia thaj e bukjakiri eksperienca. I edukacia thaj e bukjakiri eksperienca zaruri si te oven čhivdo ko niče tar o majneve džo o majpurane. Olende sine informacie baš pendžaribe avere raštrakere čhibja thaj kompjuterengere phirni phirnpa. Nesave olendar sine len pobut informacie, sar so si o hobi, personaliteti mujal aver manuša, thaj agjaar ponadari.

O Nusreti hazrikerija piro CV, numa sine le jek probemi. Ov soske sine terno, na sine le bukjakiri eksperienca. Sine le nekobor harnevakterskere bukja ko nilaj. Kergja buti sar kelneri ko jek kafe bar, dela sine propagandakere lila, dela sine arka ko legaribe phare bukja, sine anketari, thaj agjaar ponadari. Sine ko duj gogja va li si šukar sa akala bukja te hramonel len ko CV. Aver buti sine so na džanela sine va li akaja bukjakiri eksperienca ka dikhlol šukar bukjakere ko ofiso. Sine ki gind kaj pošukar si te na hramonel akala bukja ko CV. Numa, ko adava vakti leskoro amal o Petar vakergja leske kaj vi ov na chivgja e sezonakere angažmanija, numa gelo ko jek intervju ki jek kompanija baš tiknobikinibe thaj o manuš so kergja leske intervju dengja le godi kaj sakoja eksperienca si šukar te ovel ko CV vi trujal adava so nane phandlo e bukjaja kolakje delape i aplikacia, tari karana so adava si indikatori baš eksperienca ko pobuter bukja thaj kaj šaj te kere buti. Adava manuš vakergja leske kaj sakoja eksperienca si taro baro džandipe.

Akaja paramis chivgja e Nusrete te gndinel. Akava šungjola sine racionalnikane. Vi agjaar ko akava sine sensi, soske bizi akala eksperience, leskoro CV ka ovel čučo. Gndingja ano peste, savo istemalkeribe isi ko bičhalibe čučo CV?

Sar te kerelpe CV sine jek tar o teme kolege kerela sine diskusia pe amalencar. Sine but godideibe on line, numa but hari treningoja kola šaj sine te istemalkerenpe. Sine but legarutne lila thaj na džanela sine kaskoro godideibaskoro lafi te lel. Numa nesave taro o godideibaskere lafija sine šukar te istemalkerenpe. Sar ko misal:

Na kamlapes te bičhale e-mailoja baš apliciribe bukjakere bi avgoanav. Adava nane profesionalnikane. Okola so dena buti šaj te na haljovent soke si o mesažo thaj šaj te kosen le.

LIL SIKAVUTNENGE BAŠ BIFORMALNIKANI EDUKACIA BAŠ TERNE ROMENGORO KHUVIBE KI BUTI

Na kamlapes te bičhale e-mail koleste isi atačmenti o CV, bi tekstesoro ko mesažo. Vi akava jekha jek nane profesionalnikane, numa si panda pobilače tar o bičhlibe CV bi avgoanav ko mesažo. Salde nekobor lafjorja si zaruri te istemalkerenpe.

Na kamlapes te bičhale o CV fajli bi leskoro anav, ja nesave bidžandle anaveja. O fajli na kamlapes te ovel but baro. Ov šungja manušen so bičhalge fajlija kola si pobare taro 10 MB.

Ov na sine le eksperienca ko bičhalibe aplikacie bukjake ja profesionanikane mailoja, numa sa akava sine le sensi.

Rodljarindoj o šunjariba baš i buti, arakhlja jek than baš praktikanti kova sine baš manuš so biknela ki jek bari kompanija. Angja činavibe te bičhalel piro avgo CV.

Avgothaneskere terminija

Šunjaribe baš buti	Deibe informacia ko žurnali ja ko internet baš phravdo bukjakoro than.
Intervju baš buti	Bešibe koleste o kandidato bukjake dela džovapi ko pučiba, pučiba kola si baš o phirnipa ja anglederutni bukjakiri eksperienca.
CV	Hramome teksti baš nekaskiri edukacija thaj bukjakiri eksperienca.
Personalnikano ikeribe	Čhani koleste jek personi gndinela thaj kerela reakcia ko nesave bukja.
Tiknobikinibe	Bikinibe tar o šukarina ko tikne kvantitetoja.
Bukjakiri eksperienca	Eksperienca tar i anglederutni buti
Sikavnina	Edukacia
O višej (predmet) tar o mesažo (baš o mail)	O višej tar o mesažo si than koleste čhivelape o avgoanav taro mesažo. But droma si sikavdo e lafeja "višej". O avgoanav tar o maili zaruri si te del ko džandipe savo saikeribe avela.
Aplikacia bukjake	Hramome rodiba baš nesavi buti.
Bikinibe	Bikinibe šukarina.
Praktikanti	Personi kova so kerela buti te šaj te lel bukjakiri eksperienca, but droma si bizo pokiniba ja tikne pokinbaja.

5.2 Rodibe formatija tar o CV on line

E sikavutneske

I resarin tar akaja butisikljovin si o sikljovne te arakhen pobuter formatija tar o CV on line, te dikhen len, thaj ko akava proceso te sikljovente keren personalnikano CV. O sikljovne kamlapes te keren on line džandibaskoro rodibe thaj te arakhen pobut formatija taro CV. Ola zaruri si te dikhen o formatija. Palo o agorkeribe tari akaja buti, o sikavutno zaruri si e sikljovnen te čhivel len ki diskusia. Pučiba so šaj te oven:

So isi len jekha jek o pobut formatija tar o CV? Ko so nane jek? So si standardikano saikeribe tar o CV? Sar si kerdi i organizacia tar o saikeribe?

E sikljovneske

Ker on line džandibaskoro rodibe thaj ker identifikacia tar pobuter formatija tar o CV. Dik pobuter formatija. So isi len jekha jek? Ko so nane tane jek?

5.3 Keribe personalnikano CV

E sikavutneske

I resarin taro akava butisikljovibe si te sikavel e sikljovnen sar te keren CV.

O sikavutno čhivela o fundavne konceptia baš keribe CV, kolende khuvena: CV informacie (kontakti, edukacia, bujakiri eksperienca, čhibja thaj agjaar nadari.), eksperienca kiri hronologia (avgodžaindoj tar o majnevo).

O butisikljovbe ka kerelpe ko faze ko nekobor sesie. E sikljovnendar šaj te rodelpe te astaren nišanramovina khere, te ikeren ki godi o eksperience tar o bukja so kergje nilaeske, tiknevakteskere angážmanija thaj agjaar nadari.

E Sikljovneske

Keribe personalnikano CV.

SESIA 6

6.1 O Khuviba ki buti ko Roma

E sikavutneske

O resarina tar i butisikljovin: a) te stimulinel diskusia baš o pharipa baš khuviba ki buti ko Roma; b) te sikljonpe nekobor avgothaneskere terminija kola si taro baro džandipe baš khuviba ki buti. c) te kerel stimulacia baš diskusia thaj analitikano gndibe.

Majanglune, jek ja pobuter sikljovne drabarena o teksti.

Palo agorkeriba o drabaribe, kerelape diskusia. I diskusija šaj te avgodžal dikhljarindoj e baredžandipaskere lafija. O sikljovne šaj te den misaloja sar te džalpe ponadarig. Šaj te džalpe ponadari diskusiaja pučibencar dende taro o sikavutno.

Potele si nekobor pučiba baš diskusija. O sikavutno kamlapes te kerel panda nesave pučiba.

Sar averovela sine e Romengiri situacija ki historia, tar o 19-to šelberšipe dži palo agorkeribe tar o Socializam?

Kuri ki Evropa majbut dživdinena o Roma?

Sar si i situacija e khuvibaja ki buti thaj e čorolipaja maškar o Roma ko avdisutno vakti?

Soske i Romani populacia si poterni tari sahni populacia ki Evropa?

E sikljovneske

Drabaren o teksti so avela:

“Pobut taro milja berša, O Roma, leindoj ko dikhibe e phirutnen, e Manušen, e Aškalien, e Sintonen thaj averen, si kotor tari Evropakiri populacia. O lafi “Rom” majangle sine alosardo ko Avgo Sumnaleskoro Romano Kongreso kova ikergjape ko London ko 1971 berš thaj istemalkerelape sar generikano thaj pragmatikano hramovakeribe baš pobuter khedina. Ki Centralnikani thaj Dakšinpurabali Evropa, o Roma sine ki bilači biproporcionalnikani situacija ko vakti tar i tranzicia džainoj ke marketeskiri ekonomia. I historikani perspektiva dela arka te dikhelpe polokheste o harno nivelu tar o butikeribe, o baro čorlipe thaj I ekskluzija e Romengiri, so sa adava ko jek čhani džala ponadari vi avdive. Maškar o vaktija o Roma sine integririme ko lokalnikane ekonomie kola sine paše lengere khera sar sastneskere phirne, thaj manuša so arakhena sine

grasten. I industrijalizacia thaj i post-industrijalizacia ko 19-to thaj 20-to šelberšipe thaj o peravdo rodibe tar o kandina kola sine pendžarde e Romenge, ki kombinacia e konsolidaciaja tar o nacionalnikane thema, angja dži adava o Roma te muken i migracia thaj te len te bešen ko jek than. Ko vakti taro Socijalizamo, o Roma but droma sine len pozicia sar bikvalifikuime bukjarne ki phari industria. Hari vakteske e dživdipaskoro standardi tar o Roma ulo šukareder, thaj but olendar sine len drom dži ko adekvatnikano kherutnipe, edukacia, thaj sastipaskiri preventiva. I tranzicia džaindoj nakuri e marketeskiri ekonomia sine la zorale negativnikane rezultatoja upral o Roma. O bifunkcioniribe thaj o kolapsi tar o bare themakere kompanie angje dži ko tiknjardo rodibe tar o tikno kvalifikuime thaj bikvalifikuime takati. O politike baš iranibe napalal i phuv thaj o peribe tar i kooperativnikani agrikultura čhivgja e Romen te keren migracia tar o ruralnikane thana ko dizja. Ko Paščimalo Balkan, akala pharipa sine džipherde dizjakere marebencar kola angje dži Romengiri migracia ko phuvja tar e Evropakiri Unia.”

... “O Roma kerena i majbari gendi grupa tar o minoritetoja ki Evropa, populaciaja paše 10 dži ko 12 milionija manuša. Vi trujal adava so o Roma dživdinena ki sakoja them ki Evropa, majbare koncentraciaja si ki Centralnikani thaj Purabali Evropa - numeroja paše dži 3 milionija manuša ki Romania, Bulgaria, Ungaria, numa jekha jek vi agjaar ko Balkan kote lengoro numero si paše dži 600.000 ki Srbia. Sar dopheribe o fakti baš o baro numero e Romengoro, nekobor aver demografikane aspektija kerena lengiri situacija pobut specifikani. Na salde so si tane majbari minoritetengiri grupa ki Evropa, numa lengoro numero nakhavela e populacijakoro numero tar but Evropakere raštre. Aso jek baro džandipaskoro rodibe ko 11 thema membroja ki EU kova si kerdo ko 2011 berš, salde jek taro trin Roma si le pokjimi buti, 9 tar o 10 dživdinena teli linija tar o čorolipe ki raštra thaj paše 5 taro 10 si len eksperienca dskriminaciaja ko etnikano čhani. Panda ponadari, dikhindoj o phujrovibe tar i Evropakiri popuacia, i Romani populacia si terni: O Roma so si ko šajdipe bukjakje si 25 berš ko maškaruno numero, dikhindoj e Evropakoro maškaruno numero kova si 40, o terne Roma si 10 - 20 tarošel tar o neve takatija ke bukjakoro marketi. Numa, ko 2011 berš salde 15 tarošel tar o terne Roma sine len agorkerdi maškarutni sikavni thaj 60 tarošel tar okola so si maškar 16 dži 24 berš sine bizo buti, na sine kotor tar e edukacijakoro sistemi ja kotor tar nesavo tipi sikavnin. Akala čučipa barabar e nanibnaja bukjakiri eksperienca kerena phari thaj urgentnikani i integracia e Romengiri ke bukjakoro marketi.”

Hajing: Promoting Decent Work Opportunities for Roma Youth in Central and Eastern Europe. An ILO Resource Guide, International Labor Organization, 2016.

Avgo thaneskere terminija:

Čorolipe	Nanibe fundavne bukja kobor so si zaruri baš egistencija, sar habe, than dživdipaske, ujravibe thaj takjaribe.
Socijalnikni ekskluzija	Ekskluzia tar o saamalipe, ko leskere margine, but droma karanaja tar o čorolipe thaj ovibe kotor tar nesavi grupa savi si diskriminirime baš piro etnikumi, religia, seksualnikani orientacija, invaliditeti thaj agjaar nadari.
Industrijalijacia	Bajrovibe tar i manufaktura thaj e industrijakoro produciribe.

Post - Industrializacia	Faza pali industrializaca , kana o sektori baš kandina ovela pobaro tar o produciribe.
Bikvlalifikuime bukjarno	- Bukjarno tikne phirnipaja, but droma phandlo tikne nivevoja tar edukacia.
Phari industria	But droma anelape paše e metaleja thaj e industrijaja baš metalia.
Tranzicia	Džaibe tari jek ki aver faza. Akava lafi but droma istemalkerelape te nišankerel averdžaibe tar o socializam ko kapitalizam.
Pazareskiri ekonomia	Ekonomikano sistemi koleste o produciribe thaj o moldarina kerenape tari i rig e privatnikane kompaniengiri.
Raštrakiri kompania	Kompanie kola si ko manzin tar i raštra. But droma gndinelape ko šerutno tipi taro kompanie ko socijalizmo
Iranibe tar i phuv	Iranibe tar i phuv kova si ko konteksti e phuvjaja savi so iraneape sine palo agorkeribe tar o socijalizmo.
Bareder edukacia	Nivelo tar i edukacia koja si ko maškar tar i maškarutni sikavni thaj o fakulteti.
Decentikani buti	Buti koja so dela decentikano pokinibe, bizidar ke bukjakoro than thaj socialnikani arakhin.

6.2 I khelin “Umlavibe” anglune lafencar tar i butisikljovin 6.1

E sikavutneske

I resarin tar akava butisikljovibe si: a) te kerelpe promoviribe o istemalkeribe tar o anglothaneskere lafija ko interestnikano čhani, b) te džangavel pe o kritikano gndibe.

O sikavutno kamlapes te ulavel e sikljovnen ko nekobor khenina (2-4). O khedina nakhavenape ko arakhibe o fraze. I khedin so si ko avgothan lela pursako (čokolada ja aver esavke čhaneste). O pursako si baredžandipastar baš o zoraribe i motivacia.

Te šaj te kerel pe popharo o arakhibe i fraza, delape ko šajdipe te phandenpe ko jek o lafija. Sar ko misal:

Garavdi fraza:

.....
.....

Solucia tar i fraza:

Prioritetisitearakhelpe decentikanibutibašoternemanušakolasisocialnikaneavrijal

O sikavutno zaruri si te kerel nekobor esavke fraze.

6.3 Hramoviba harno esei baš i situacia e Romengere khuvibaja ki buti

E sikavutneske

O resarina tar akava butisikljovibe si: a) džangavibe o analitikano gndibe, b) promoviribe o phiriripa baš hramovibe istemalkerindoj specifikane tehnikane terminija.

O sikavutno rodela tar o sikljovne te hramonen harno teksti baš adaja tema, istemalkerindoj o informacie vi o anglothaneskere lafija tar o teksti kova so drabargele thaj kergje le diskusia. Kana hramonelape o teksti, o sikljovne na kamlapes te konsultirinen o teksti.

E sikljovneske

Hramonen harno esei ki tema baš i situacia e Romengere khuvibaja ki buti. Istemalkeren o informacie thaj o neve lafija kola so sikljilen ko butisikljovina agleder akaja.

SESIA 7

7.1 Kategorizacia tar o phirnikane dzandipa baš khuviba ki buti

E sikavutneske

I resarin tar akava butisikljovibe si te kerelpe promovidiba tar haljovibe o džandipaskere phirnipa baš khuvibe ki buti.

Ko angluno admi o sikavutno avgodžala e diskusiaja baš nišanideibe tar o lafi phirnipe.

Pal i diskusia, sakova tar o sikljovne kamlapes te hramonen ki jek patrin taro lil (kola si lenge angleder dende) 5 phirnipa baš khuvibe ki buti. O sikavutno na dela nisave aver deskripcie. I resarin tar o butisiljovibe si te othe ovel puterde pučiba thaj te delpe šajdipe e sikljovnenge te den pumare gndina, proposaloja baš sa o bukja.

Pal o agorkeribe i butisikljovin tar o sikljovne, o sikavutno rodela sekastar olendar te drabarel thaj te del deskripcia tar o pandž džandipaskere phirnipa kola so hramonkerelen.

Ko admi so avela, o sikavutno ulavela e sikljojen ko nekobor potikne khedina (grupe). Sakoja khedin hramonela o džandipaskere phirnipa kola si hramome tar o sekova sikljovno ki khedin, thaj sekova sikljovno ki khedin isi le majhari15-25 phirnipaskere džandipa.

Tar sa o khedina rodelape::

- a) te arakhen o diplikatija (te isi) thaj te ikalen len,
- b) te keren nevi formulacia tar e phirnipaskere anava te si zaruri, thaj
- c) te keren kategorizacia o phirnipa, thaj te ulaven len palo kategorie.

E sikljovnenge na delape arka thaj deskripcia sar te keren kategorizacia tar o džandipaskere phirnipa. Vakerdo si lenge kaj si len sahno tromalipe te keren i buti čhani sar ka anen chinavipe ki khedin.

Ko avutno admi, sakoja tar o khedina kerela prezentacia tar e phirnipengiri klasifikacija. Akava kerelape ki tabla (parni tabla, ja aver). (Majshukar si te istealkerenpe lila stikerija. Te nane stikerija, šaj te istemalkeren pe lila kola ka čhiven pe ki tabla istemalkerindoj korkoriikerimi lenta).

Ko admi so avela, palo agorkeribe i prezentacia, o sikavutno avgodžala e diskusiaja baš kategorizacia, prezentrimi tar o pobuter khedina.

E sikljovneske

Butisikljovibe:

7.2 Matrica baš e phrnipaskere dzandipa baš o khuvibe ki buti

E sikavutneske

I resarin taro akava butisikljovibe si te vazdelpe haljovibe ko sikljovne baš o šerutne phirnipa baš khuvibe ki buti.

O sikavutno rodela tar o sikljovne te dikhljaren o duj matrice . O siljovne si len 10 minutija baš sakoja tar o butsikljovina.

Ko avutno admi isi diskusia baš o ververipa thaj mjazutnipa maškar o duj matrice kola si kerde ke khedinengiri buti.

E sikljovneske

Dikhljaribe o matrice kola si džandipaskere phirnipencar baš khuvibe ki buti.

Tabela 1. Phirnipa baš khuvibe ki buti

Kritikano gndibe	Sahnodživpaskoro sikljovibe	Timeskiri buti	Korkorespekti	Džovapjalipe thaj reportiribe
<i>Te šaj :</i>				
Te kerel ververipe maškar fakti thaj gndibe	Te mangel te džanel thaj te ovel leske šukar ko sikljovibe neve bukja	Te haljovel i rolja sekole jekheskiri taro timi	Te anglesikavel pire zorale riga thaj te pendžarel pire limitija	Te čhivel anglo peste realnikane resarina thaj te kerel buti ko legoro realiziribe
Te pendžarel, te kerel definiribe thaj te del deskripcia taro problemi	Te pakjal kaj o sikljovibe isi le kotor taro sa o sfere ko dživdipe, na satde ki siklana.	Te kerel planiribe te anel čhinavibe averencar.	Te testrinel bukja	Te dikhel angleder o konsekvencie tar pire aktija
Te khuvel ko kritikano informiribe kana si zaruri te anelpe chinavibe	Te haljovel kaj ko sahnno vakti isi so panda te sikljovelpo	Te avel dži ko anglothaneskere informacie thaj idee	Te sikljol tar o došalipa	Te kerel plani baš o istemalkeribe o vakti
Te kerel moldeipe o alternative thaj te dikhel angleder o rezultatija	Te mangel te sikljovel neve chanija	Te avel ko agor ververikane gndinencar thaj konfliktencar respektheja	Te šaj te phiravel kritika thaj te ovle phravdo ko šukarpeskeribe	Te agorekerel i buti ko vakti thaj te lojazel o agorvaktija
Te čhinavel ko solucie thaj te džal palo lende	Te sikljol korkori ja averencar	Te sikavel empatia	Te lel o ašaribe baš o šukar agorkerde bukja	Te sikavel participacija ko than thaj te ovel ko čačutno vakti
Te dikhel o problemija sar buti so kamlapes te nakhelpe	Te kerel apliciribe tar o džandipe ko pobuter situacie	Te kerel praktikuipe o deibe thaj leibe te šaj te agorkerelpe e timeskiri buti	Te sikavel o emocie, gndina, pakjaiba	Te dikhele angleder kobor vakti ka lel nesavi buti
Te aplicirinel o džandipe ko neve situacie	Te džanel kana te rodel arka	Aktivnikane te lel participacia thaj te del komplimentija baš šukar agorkerdi buti	Te kerel pozitivnikane vjavaharija	Te del hramovakeribe taro akcie bizo te kerel bango nekas
Te anel šukar čhinaviba teli presura		Te legarel e manušen anglal thaj te kerel motivacija upral averende	Te kerel personalnikane thaj profesionalnikane phandina	
		Te džal palo e timeskere decizie		

Haing: Hache, L. et al., The Quick Reference Guide: Blueprint for Life/Work Designs, National Occupational Information Coordinating Committee, Washington, DC, US, 2000

Tabela 2. Pervazi tar o phirnipa baš khuvibe ki buti

Personalnikane kvalitetija anena dži ko khuvibe ki buti	• Pakjivdeibe • Sahne vakteja keribe • Phravdoilovibe thaj integriteto • Entuzijazmo, reljabiliteto	• Personalnikani prezentacia • Racionalnikani godi • Pozitivnikano korkorirespekti • Sensi baš humor	• Balansirime personalnikano thaj profesionalnikano dživdipe • Šajdipe te ave ki rig presuraja • Motivacia • Adaptiribe

Phirnipa	Elementi - (phirnipa kola so o butidendutne len sar baredžandipastar, numa nišaniramovibaja kaj e phirnipaskere prioritetija šaj te oven aver tari buti dži ki buti)	Phirnipa	Elementi - (Phirnipa kola so o butidendutne identifikuinena len sar baredžandipastar, numa nišani nišaniramovibaja kaj e phirniphirnipaskere prioritetija šaj te oven aver tari buti dži ki buti)
Komunikacia .... koja so anela dži ko produktivteto thaj harmonikane vjavaharija maškar o bukjarne thaj o klientoja	Elementi - (phirnipa kola so o butidendutne len sar baredžandipastar, numa nišaniramovibaja kaj e phirnipaskere prioritetija šaj te oven aver tari buti dži ki buti) • Šunibe thaj haljovibe • Užošunibnaske thaj direknikano keribe lafi • Hramovibe pal e publikakere mangina • Džovapjale avibe dži ko jek lafi (negociribe) • Korkorišajdutno drabaribe • Empatia • Keribe lafi thaj hramovibe ko aver čhibja trujal i Anglikani čhib. • Istemalikeribe o numeroja • Haljovibe e avrone thaj andrune klienten • Efektivnikano godipheribe • Keribe thaj istemalikeribe o maškarphandina • Bičhivibe pes anglal • Ulavibe o informacie	Phirnipa Planiribe thaj organizacia ...Koja anela ko lungu ja harno vakti dži ko strategikano planiribe	Elementi - (Phirnipa kola so o butidendutne identifikuinena len sar baredžandipastar, numa nišani nišaniramovibaja kaj e phirniphirnipaskere prioritetija šaj te oven aver tari buti dži ki buti) • Vakteskoro menadžmenti thaj prioritetija - aniba činavina baš o vaktija, koordiniribe pre obligacie, thaj o obligacie averencar • Bižajutnipe • Leibe inicijative thaj anibe činaviba • Adaptiribe i alokacia tar o resursija resarinaja te ikljolpe ki rig e deficiencar • Keribe uže resarina thaj bičhitibe • Angjaribe ko thana o manuškano kapitali thaj o avera resursija mamuj o dende bukja. • Planiribe o resursija, leindoj e vakteskoro menadžmenti • Lela than sahne vakteja ko šukarkeribe thaj planiribe o procesija • Keribe vizija thaj proaktivnikano vjavahari • Angleder dikhibe - molodeibe o riskija, evaluacija tar o alternative thaj apliciribe o kriteriumija tar i evaluacia. • Khedibe, analiza thaj organiziribe o informacie • Haljovibe o fundavne biznis sistemija thaj o vjavaharija.

LIL SIKAVUTNENGE BAŞ BIFORMALNIKANI EDUKACIA BAŞ TERNE ROMENGO KHUVIBE KI BUTI

Keribe buti ki khedin ...koja so anela dži ko şukareder bukjakere vjavaharija thaj rezultatoja	• Keribe buti ververikane ko berša khedinencar thaj bizo te dikhelpe, murş ja džuvli, i rasa, i religija thaj o politikano preperibe. • Individualnikani buti thaj sar kotor taro timi. • Džandipe te kerelpe definicia jek uloga sar kotor taro timi • Timeskiri buti ko ververikane situacie sar ko misal: planiribe, arakhibe solucia ke konflikteskere situacie. • Pendžaribe o zorale riga tar e timeskere džene • Treningo thaj mentoriovide, deibaja fidbek	Tehnologia ...koja so anela dži ko efektivnikano keribe o dende bukja	• Isibe o fundavne IT phirnipaskere džandipa • Apliciribe o IT phirnipaskere džandipa sar rahciri baş menadžmenti • Istemalikeribe o IT baş organiziribe o date • Mangn baş sikljovibaske neve IT phirnipaskere džandipa • Isibe džandipe tar o OHS baş apliciribe i tehnologia • Fizikane kapacitetoja te istemalikerel tehnologia sar ko misal: Phirnipa kolenge si zaruri buti vastencar
Arakhibe solucie tar problema... kola so anela dži ko produktivnikane rezultatoja	• Džaipe angle kerindoj kreativnikane, inovativnikane solucie • Keribe praktikane solucie • Sikavibe korkorişajdipe thaj iniciativa ko keribe identifikacia thaj arakhibe solucia tar problema • Arakhibe solucie preblemengere ko timija • Apliciribe o strategie baş arakhibe solucie • Istemalikeribe matematika, budžetiribaja thaj finansengere menadžmenteja baş arakhibe solucie preblemengere • Apliciribe o strategie baş arakhibe solucie ko pobut thana • Testiribe o angločačina leindoj ko dikhibe o konteksti tar o date thaj i situacija trujal. • Arakhibe solucia baş e klientengere problema pal o kompleksnikane proektengere problema	Mësimi ... që kontribuon në përmirësimin dhe zgjerimin e operacioneve dhe rezultateve tek punonjësit dhe kompanija	• Menadžiribe o sikljovibe • Deibe kontribucia ki sahi khedin baş o sikljovibe ke bukjakoro than • Istemalikeribe ververikane mediumija baş sikljovibe- mentoroibe, deibe arka thaj maşkarphandipe, IT, sikavutnina • Aplikacia o sikljovibe baş 'tehnikane problemija' (sar ko misal: sikljovibe baş o artikloja) thaj 'manuşikane' problemija (sar ko misal: maşkarmanuşikane thaj kulturakere aspektija tar i buti) • Entuzijazmi baş kontinuirimo sikljovibe • Isibe mangin baş sikljovibe neve bukja ko sa o kontekstija- ki buti vi avri olatar • Manuş phravdo neve ideenge thaj tehnikenge • Ovibe hazëri te kerel pe investiribe vakti thaj buti ko sikljovibe neve phirnipa • Ovibe phravde gogjaja baş o zaruripe sikljovibaske o adaptiribe ki averovin

Korkorimenadžiribe Anela dži ko bajraribe i hoš maškar o bukjarne	• Arakhibe solucia baš klientengere problema kompleksnikane proektenge • Isibe piri vizia thaj resarina • Evaluacia thaj monitoring tar o performanse • Džanibe thaj vizia baš pire idee • Vakeribe pire idee thaj vizie • Leibe džovpideibe	Iniciribe thaj organizirbe ..kova anela dži ko inovativnikane rezultatoja	• Adaptiribe ko neve situacie • Keribe strategikani, kreativnikani i vizia, thaj vizia ko lungu vakti. • Te ovelpe kreativnikano • Identifikacia o šajdina kola na dikhena len lokheste avera • Transferi o idee kola si ki akcia • Generiribe šajdina • Iniciribe inovativnikane solucie

Haing: Employability Skills for the Future 2002, Australian Chambers of Commerce and Industry and Business Council of Australia

SESIA 8

8.1 Intervju baš i buti: So kamlapes te kere, vaj so na

E sikavutneske

I resarin tar akaja butisikljovin si te anenpe fundavne regulaminija baš vjavaharibe manušencar ko vakti džikote thavdela e bukjakoro intervju.

Ko avgo admi, o sikavutno avgodzala generalnikane diskusiaja e sikljovnencar baš adava sar ola gndinena ko so si zaruri majanglal te dikhen o kandidatija kana si ke bukjakoro intervju thaj savo vjavaharibe kamlapes te keren.

Ko avutno admi, o sikavuto rodela e sikljovnendar te keren dikhljaribe i tabela so si potele. Akava zaruri si te lel paše 10 minutija.

Pal o dikhljaribe o informacie tar i rig e sikljovngiri, o sikavutno džala ponadari e diskusiaja adžikerindor fidbek baš nesave bukja tar i tabela: soske gndinena kaj disavo vjavaharibe lelape sar pozitivnikano ja negativnikano džikote thavdela o vakti baš bukjakoro intervju.

E sikljovneske

Dikhljaren i tabela potele thaj keren diskusija avere sikljovnenca

So si zaruri te kere	15 работи кои треба да ги избегнуваш за време на интервју за работа
Ava 10-15 minutija angleder. Istemalker o vakti džikote adžikereja te dikhljare o informacie baš o butidendutno. Sakana te ovel tut penkalemi thaj lil. O rodibe penkalemi korkori vakerela baš adava kaj aljan bihazrkerdo.. Ov pozitivnikano, adava achoola ki godi. Šun šukar o pučiba anglo te de džovapi. Džikote si zaruri, ker pauza anglo te de džovapi ko kompleksnikano pučiba. Dža ponadari, numa vi te isi tut hoš sar kana kergjan bilačo admi. Phirav panda jek kopia tar o CV thaj o reference lačharde ko foldero. Ma ker diskusia baš o masekpokinbe thaj o šukarina ki buti. Džikote pučena tut ma de džovapi disave numeroja (Lava sine masekpokinibe paše o numero... sar uljum studenti, mi resarin sine te sikljovav pobuter tar i buti thaj thaj te lav disave love...) O džovapija zaruri si te oven harne thaj preciznikane. Džikote nane kamlapes te de pobuter detaloja, limitirin tiro džovapi ko 2-3 minutia ko jek pučibe. De pučiba. O šuže pučiba rodona anglederutno hazrikeribe. Džikote kereja o plani sar ka de džovapi ko neasavo pučibe, hramon vi nesavo konkretnikano pučibe kova mangeja te puče. Sar ko misal: Šaj te den hramovakeribe tar jek dive ki buti? Sar ka den molodeibe baš o aplikantija? Kola manuša ka oven mire kolege thaj kola manuša upral mande ki hierarhija? Sar kerelape evaluacija tar nesavo bukjarno, thaj sar šhaj te lel promocija? Kola manuša si tire klientoja? Ko si tiri konkurencia? So adžikerena tar o neve mauša? Kola kvalitetija si zaruri te ovel len? Kobor sigate ka ovel man džovapi tumendar? Kana ka anen agorutno chinavibe? Ikeren fluentnikai koverzacia. Gogjaja ikeribe fluentnikani konferzacia, dijologo ke monologesoro than, vi ka oven molodende pozitivnikane.	Resibe ko than haribaja. Bilačo personalnikano pesvakeribe. Nanibe intereso thaj entuzijazmo: pasivnikano thaj indiferentno. Deibe pučiba baš o masekpokinibe thaj šukarina tar i buti. Deibe kritike baš o angleredutno butidendutno. Bilačo kontakti jakhencar e butidendutneja. Nadeibe pučiba baš i buti. Bizoagor deibe džovapi ko neasavo pučibe. Nakhibe upral o komplekso “me džanava sa”. Bišajdipe te vakeretu uže. Nanibe pestepakhaibe thaj ekvilibriumi, neuroza. Ikalea tut lafencar, na sijan užo, sijan ko duj gogja nesave bukjenje. Nanibe manirija thaj šukar vjavaharibe. Bilače hazrikerdi aplikacija baš i buti. Bizo intereso baš i kompanija ja i industria.

Haing: Surfing the Labor Market. Job Search Skills for Young People, International Labor Organization, 2012.

8.2 Intervju baš i buti: khelibe roljencar

E sikavutneske

I resarin tar akaja butisikljovin si te hazrikerenpe o sikljovne baš o intervju bukjake.

O sikavutno ulavela e sikljovnen ko trin grupe. I angluni grupa si kandidatoja baš i buti. Ola ka oven kerde intervju jek palo jek baš i buti. Tari ever rig si o manuša so kerena o intervju. Ola kerena intervju e kandidatonen. Ola kerena jekha jek buti. I trinto grupa upraldikhela. Ola upraldikhena o intervjuia thaj dena pumaro fidbek. Pali i avgo runda, kana o kandidatoja (optimalnikane 2-4 manuša) agorkerena o intervju, o grupe dena jek jekheske pe rolje.

Isi trin grupe taro o rolje. I avgo grupa tar o kandidatoja baš buti khelela i avgo rolja; i dujto grupa khelela i dujto rolja thaj i trinto grupa khelena i trinto rolja. Taro baro džandipe si sa o sikljovne te khelen i rolja tar o kandidatoja baš i buti.

I rolja tar o sikljovne so kerena o intervju si te gndinen thaj te keren pučiba sar grupa. O Pučiba zaruri si te oven ki konzistencia e pučibencar kola denape ko intervju baš i buti.

I rolja tar o upraldikhutne si te anen kriteriumija upral kolende ka den molodeibe kandidatonen baš i buti. O kriteriumija šaj te ovel len peste: Kobar šukar o kandidato ka kerel pesvakeribe, o nivelo tar o intereso so isi le o kandidato, kobar šukar dela džovapi ko pučiba, kobar šukar dela pučiba, thaj agjaar nadari. O upraldikhutne kamlapes te istemalkeren akala kriteriumija jekha jekh sa e kandidatonenpe.

I rolja taro sekova kandidato baš buti si te hazrikerelpe baš o intervju individualnikane.

Palo o agorkeribe tar sakoja runda tar o khelibe roljencar, o sikavutno zaruri si te chivel e sikljovnen ki diskusia baš adava kobar šukar nakhle ko intervju, so si šukar kerdo, so si zaruri te keren šukareder, thaj agjaar nadari. I resarin si te chivenpe sa o sikljovne aktvnikane te gndinen baš o proceso tar o intervju.

E sikljovneske

Džan palo o instrukcie dende tar o sikavutno thaj thaj len than ko potele dende khelina roljencar:

Khelin roljencar 1:

O kandidato dela pi aplikacia baš poterno bikinutno manuš ko baro, šukar pendžardo bikinibaskoro than baš elektronikane aparatija. O kandidato isi le tikno bukjakoro pendžaribe, tari karana so anglo nesavo vakti agorkergja i maškaruni sikavni. Sar bukjakoro pendžaribe lelape vi i buti ko nilaj thaj o harne angažmania. O kandidato isi

le šuže molina thaj šukar pendžaribe tar i Anglikani čhib. O kandidato šukar tejrola e pendžaribaja o elektroniane aparatija. O kandidato nane le anglederutno pendžaribe tar o bikinibe. Ov/ oj zaruri si te pherel i godi e manuškiri so kerela o intervju kaj isi le/ la šukar komunikacijakere džandipa, thaj kaj ka ovel šukar bikinutno manuš.

Khelin roljencar 2:

O kandidato dela pi aplikacija baš terneder asistenti ki lokalnikani Romani biradžakiri organizacia. I biradžakiri organizacia kerela buti e khedinaja ko esavko čhani so dela kanunikani arka baš o Roma, thaj edukacijakere kandina. Jekha jek agjaare kerela buti ki biformalnikani edukacija tar o terne. Na rodelape tar o kandidato te ovel le angluno bukjakoro pendžaribe, numa olestar rodelape te pendžarel šukar i khedin. Tar o kandidato rodelape te ovel le šukar komunikacijakere phirnipa, ka ovel zaruri te kerel buti ko tereni, ka kerel lafi manušencar thaj zaruri si te ovel le šajdipe te kerel šukar kontaktija olencar. Tar o kandidato rodelape te ovel le fundavne pendžariba tar i diskriminacija, kanuneskiri arka baš o Roma, thaj taro edukacijakere paloakhariba dži kolende avena o Romane čhave thaj o familie. Majangle rodelape fundavno pendžaribe, numa nadari džandipaskoro zorakeribe treningoja ka ovel dendo. O kandidatoja zaruri si te ovel len šukar IKT phirnipa, tar i karana soske ka kerelpe andrečhivibe o date, ko vakti džikote džana e tereneskere intervjuia.

Khelin roljencar 3:

O kandidato dela pi aplikacia ki agencia baš thaneskere šukarina. I agencia dela arka ko deibe o thana teli kiraja thaj biknela pobaro kotor olendar. Ki buti rodelape keribe identifikacia o neve manzina, kola si kerde sa o vakti reklamiribe, komunikacia e manzinengere sajbiencar vi e klientencar, komunikacia e advokatencar, limitikerdi buti kontraktoncar, keribe buti databazencar tar o manzina. I buti na rodela specifikane tehnikakere phirnipa, numa o kandidato zaruri si te ovel le IKT phirnipaskere džandipa, te kerel lafi Anglikane thaj te kerel komunikacia. O kandidato isi le tikno praktikano pendžaribe e bukjakoro džikote sine ki maškaruni sikljovni. Ov/ oj zaruri si te anel ki gind e manušen so kerena o intervju kaj ov/ oj si o čačutno manuš baš i buti.

SESIA 9

9.1 O bukja so si zaruri baš o khuvibe ki buti e terne Romenge

E sikavutneske

O resarina taro akava butisikljovibe si: a) diskusia baš o specifikane bukja so si zaruri baš khuvibe ki buti e terne Romenge, b) te kerel promoviribe tar o analitikano gndibe thaj hramovibe.

Avgo, nekobor tar o sikljovne drabarena o teksti.

Ko avuto admi, palo drabaribe o teksti, o sikavutno lela te kerel diskusia. I diskusia šaj te avgodžal dikhljaribaja o baredžandipaskere terminija. Tar o sikljovne rodelape te den misalija. O sikavutno šaj te džal ponadari e diskusiaja deindoj džovapija.

Akala si nekobor pučiba baš i diskusia. O sikavutno zaruri si te del panda nesave pučiba.

Soske o terne manuša ačhavenape bizi pakjiv kana rodna buti?

Soske o terne Roma isi len harneder phirnipaskoro nivelu taro aver terne manuša?

Soske si phari i tranzicia tar i sikljovni ki buti?

Kola si o bukja so si zaruri baš o khuvibe ki buti e Romane džuvlenge?

E sikljovneske

Draberen akava teksti:

“...O terne Roma avena dži ko nesave phare paloakharina kolencar resenape sa o terne manuša. Pobaru kotor taro vakti arakhena buti ekvaše bujkakere vakteja, tikne vakteja ja ki sezonakiri buti, ja kerena buti ki sarkali ekonomija bizi socijalnikano arakhibe. ..Ola šaj te oven majlokhe phagerde ko biznis ciklusi, ko majbaro vakti „okola so ko agor khuvibaske ki buti, thaj okola avgo so mukena len tari buti“. O terne avena dži ko pobare konsekvencie pal o ekonomikane problemija ki Evropa, kola šukar dikhenape tar o bare numeroja tar o bibukjarnipe. But baro numero taro terne manuša ačhovena bizi pakjiv thaj tari adaja karana na rodna buti vi trujal adava so si tromale thaj bare manginaja bujkake...

.....

“O terne Roma isi len harneder nivelo tari edukacia thaj džandipaskere phirnipa taro terne manuša dikhlo generalniane vi trujal o fakti kaj bajrola o than so lena o terne Roma (taro 15 dži ko 24) ko pobare klasoja tar i maškaruni sikavni thaj ko thana baš i uči edukacija ko palune 10 berša... O efektoja tar o stereotpija thaj i segregacia; e instituciengere phandromina thaj politike baš adresiribe lengiri marginalizacia; potikni edukacija; tikne šajdina baš sikavnina; thaj buteder restrikcienar akceso dži ko avera kandina, panda kerena blokiribe oleniri integracia ke bukjakoro marketi... Ko jek vakti, e strukturengere problemija si nišani tar i post-socijalizmoskiri ekonomia ki Centralnikani thaj Purabali Evropa. Akala ekonomie khuvgje kje ekononijakiri tranzicija bare numeroja bikvalifikuime bukjarnencar thaj tradicionalnikane edukacijakere sistemencar kola gele nadari kerindoj terne bikvalifikuime takatija vi palo 1990 berš, džikote but taro bukjakere thana kola so sine kerde palo 1990 berš rodona sine uče kvalivikuime bukjakere takatija... O užo haljovibe tar o pharipa so si ki tranzicija tar i sikavni ki buti ko Roma si taro baro džandipe... o terne Roma šaj te ovel len šukarin tar o sikavnina baš tehnikane thaj profesionalnikane phirnipa, phirnipaskere džandipa baš khuvibe ki buti...”

...

“O numero taro džene ko Romane khera si pobaro tar o gadžikane thaj o romane džuvlja isi len buteder čhave tari saastardi populacija. O limitirime akceso dži ko institucie baš arakhibe tikne čhave si majbari karana so phandela o drom khuvibnaske ki buti. O Roma khuvna ki prandin but terne thaj adava šaj te ovel jek taro karane so phandela o drom dži ko aktivitetaja, numa panda buteder ki edukacia... O terne Romanja, sar avera džuvlja avena mujpaše e diskriminacija ko khuvibe ki buti. Sar ko misal, Okole thanende kolende so našti te khuyen ki buti karanaja so si khamne, ja okole thanende kuri so rodelape lender te keren kamnipaskoro testi...”

Haing: Promoting Decent Work Opportunities for Roma Youth in Central and Eastern Europe. An ILO Resource Guide, International Labor Organization, 2016.

Avgothaneskere terminija:

Bukjarno ekvaše bukjakere vakteja	Khuvibe ki buti kova nane sahne bukjakere vakteja, sar ko misal: salde ekvaš taro dive ja nekobor divesa ko kurko.
Khuvibe ki buti ko disavo vakti	Khuvibe ki buti kova džala ko disavo vakteskoro periodi, nane stabilnikano.
Sezonakoro khuvibe ki buti	Khvibe ki buti kova si ki disavi sezona kolate rodelape nesave tipija bukjarne. Sar ko misal: ki turistikani sezona isi bajrardo intereso baš o turizmo.
Sarkali ekonomia	Ekonomia kolate nane themesekatora thaj ekonomia kolate o bukjarne na khuvgje formalnikane ki buti.
Socijalnikani arakhin	Politike thaj činavdina baš arakhibe e manušen tar o čorolipe.
Thaneskiri segregacia	Si baš o kotor tar i populacia, sar ko misal: disavi etnikani grupa, sar Roma, dživdinela ulavdi tar i aver populacia, majbut droma ko ulavdo than tari diz.
Tranzicia tar i sikljovni ki buti	O periodi maškar o agorkeribe e edukacijakoro proceso thaj o integriribe ko marketi baš buti.

9.2 I Khelin “Umlavibe”

E sikavutneske

O resarina tari akaja butisikljovin si: a) te kerelpe promocija o istemalkeribe tar o anglothaneskere terminija ko iteresnikano čhani, b) te kerelpe promocija tar o kritikano gndibe.

O sikavutno zaruri si te ulavel e sikljovnen ko nekobor grupe (2-4). O grupe nakhavanepe ko pučararakhibe o fraze. O avgo than lela pursako (čokolada ja diso aver agjaar). O pursako si baredžandipastar baš zorakeribe i motivacia. Karanaja te kerelpe phareder i fraza baš pučararakhibe, šukar si te phandenpe ko jek o vorbe. (dikhen i khelin anglo akaja ko kotor: 6.2)

9.3 Hramovibe harno esei baš o pharipa dzikote rodelape buti ko Roma

E sikavutneske

O resarina tari akaja butisikljovin si: a) džangavibe o analitikano gndibe, b) kreiribe džandipaskere phirnipa baš hramovibe istemalkerindoj specifikane tehnikane terminija.

O sikavutno rodela taro sikljovne te hramonen tikno teksti baš i jekha jek tema istemalkerindoj o informacie thaj o avgothaneskere terminija taro teksti kova so drabarge le thaj so kergje le diskusia. Ko vakti taro hramovibe o esei, o sikljovne na kamlapes te konsultirinen o teksti kova so drabarena.

E sikljovneske

Hramonen harno esei ki tema - E Romengiri situacija baš khuvibe ki buti. Istemalkeren o informacie thaj o neve lafija so siklilen len ko anglune butisikljovina.

SESIA 10

10.1 Sikljoibe te na ove ki jek gind nekasaja: khelibe roljencar

E sikavutneske

I resarin tari akaja sesija si te del hajovibe tar o barodžandipe baš o naovibe ki jek kgind nekasaja baš disavi buti, numa respektheja..

O sikavutno **na dela deskripcia** baš i resarin. Ov/ Oj direktnikane avgodžala e khelinaja roljencar. Džikote i grupa si but bari, o sikljovne ulavenpe ko tikneder grupe kerde tar 3-5 sikljovne. Sako tar o grupe hazrikerelape baš piri khelin e roljencar.

E grupenge delape harni deskripcia tar i khelin e roljencar thaj palo adava olendar rodelape te keren o rolje.

Ko avutno admi, o sikljovne khelena pumare rolje.

Palo agorkeribe i khelin e roljencar, o sikavutno dela deskripcia tar i resarin. Palo akava kerelape diskusia.

Ko avutno admi, o sikljovne khelena o rolje dujto drom, akava drom lojanibaja te keren vjavaharibe respektheja kana nane tane ki jek gind nekasaja.

E sikljovneske

Khelen o potele dende rolje, džaindoj pal o instrukcie tar o skavutno.

Khelin roljencar 1:

Sa o persone ki butikeribnaskiri grupa kerena buti ko jekha jek timi thaj ki jekha jek organizacia. O masek si Juni thaj ola alosargje o vakti koleste ka džan ko ferias. O menadzeri si fleksibilnikano palo akava pučibe, sa džikote si khoni ki kancelarija. Sar te si, akava nilaj si avereder soske isi buteder buti. Nesave tar o feriasa učarena pe vakteja, thaj adava na mukela e bukjarnen te džan ko ferias ko jek vakti. Khuvenape jek jekheja o interesija e bukjarnengere. Sako tar o bukjarne vakerela soske si baredžandipastar olonge te ikeren pumaro termini; sar evidencia dena o anglederutne berša kolende dena sine angluno than e kolegenge. Sa tar o persone si zorale manginaja. O menadže vi agjaar tergjola ki gind kaj o dendo ničeikeribe nane le funkcioniribe thaj jek tar o bukjarne ka ovel zaruri te averkerel o vakti taro po ferias.

Khelin roljencar 2:

Sa o persone tar i grupa si kotor tar o jekha jek timi. O timi zaruri si te anel činavibe savo saikeribe ka ovel ko bilbordi (teksti thaj piktura) baš o produkti kova mangena te keren reklamiribe. O produkti si lokalnikano kerdo piibe so si karbonirime. Khoni olendar nane le personalnikano intereso baš i saikerin. Ola isi len ververikane gndina. Disave olendar si ki gind kaj o averengere gndina nane len sensi; ola dena deskripcia soske olengiri reklama si šukareder. O manuša khuvna ki bari debata.

Khelin roljencar 3:

Ki khelin roljencar isi telefoneja keribe lafi. Olate isi 2-3 keribe lafi telefoneja. Ko sekova keribe lafi isi duj manša. Jek taro manuša kerela buti baš i kompania, thaj o aver si klienti. O manuš so kerela buti baš i kompania isi la responsibiliteto te del godi e klienten so isi len palalpokiniba. Ov/ oj rodela olen thaj ačhovela ko odova te dodžanel kana ola ka keren pumare pokiniba. O aver mauša ki grupa si klientija. Disave taro klientija si holjame, soske but droma rodenalen te den len godi pokinibnaske.

10.2 O Nishanideibe tar o socijalnikane mediumija ko rodibe buti: Pendžarkeribe o LinkedIn

E sikavutneske

I butisikljovin rodela istemalkeribe kompjuteri thaj internet. Duj sikljovne šaj te keren buti ko jek kompjuteri džikote si zaruri. Na delape avgothan baš o istemalkeribe jek kompjuteri buteder tar duj džene.

O resarina tar i sesia si:

1. Te sikljolpe sar o socijalnikane maškarphandina šaj te istemalkerenpe ko proceso baš rodie buti
2. Te sikljolpe sar te kerelpe šukar personalnikano profili ko LinkedIn

O sikavutno isi le harno intro baš so socijalnikane maškarphandina thaj olengiri rolja ko arakhibe buti. Ov / oj dela deskripcia soske o LinkedIn si baredžandipastar baš o bukjarno dživdipe. Ko avutno admi, o sikavutno kerela diskusia e sikljovnenecar. O sikljovne dena džovapija vali istemalkerena o socijalnikane maškarphandina baš rodibe buti, vali džanena baš avere manušengiri eksperienca, thaj agjaar nadari. Ko avutno admi o sikljovne phiravenape ko proceso tar phravibe thaj dikhljaribe olengoro profili ko LinkedIn thaj keribe lengoro personalnikano profili. O sikljovne dikhljarena o profilija thaj kerena diskusia so šaj te kerelpe šukareder.

E sikljovneske

Pendžarkeribe o LinkedIn.

SESIA 11

11.1 Profesionalnikani E-mail komunikacia

E sikavutneske

I butisikljovin rodela istemalkeribe kompjuteri thaj internet. Ka oven zaruri nekobor e-mail akauntija.

I resarin tar i butisiljovin si te sikavel e sikljovnen baš o ničevakerina tar i profesionalnikani komunikaicia mejloja.

Ko avgo admi, o sikavutno kerela intro ki tema. Ov sikavela o fundavne ničevakerina baš i profesionalnikani komunikacia, koja peste saikerela:

Istemalkeribe specifkani deskripcia tar o angloanav e mesažoskoro (khedibe ki Sofia)

Šukar avgolafi deibe (Pakjavno Rajo, Rajuni)

Šukar intro

Užo, preciznikano thaj šukar vjavahareja hramovibe

Šukar agorkeribe o mejlo (Respekteja, puterdeileja, vi agjaar nadari)

Istemalkeribe o opcie: de džovapi thaj de džovapi sarinenge

Istemalkeribe o opcie: To, Cc и Bcc

O avutn admi saikerela khelin roljencar. O sikavutno ulavela e sikljovnen ko nekobor grupe. O grupe čhivenape ko leibe thaj deibe mejloja.

Palo agorkeribe o khelina roljencar 1 thaj 2, o sikavutno ulavela e sikljovnen ko grupe, thaj rodela olendar te gndinkeren panda nesave khelina roljencar baš profesionalni komunikacia mejloja. Jek kotor tar akala khelina šaj te istemalkerenpe thaj ko aver sesie.

E sikljovneske

Intro ki profesionalnikani komunikacia. Khelen o avute khelina roljencar džaindoj pal o ničevakeribe dendo tar o sikavutno.

Upraldikhen nesave fundavne ničevakerina tar i profesionalnikani komunikacia mejloja:

Sakana istemalker specifkano thaj hramovakeribaskoro angloanav ko mešažo kova vakeri so isi ko saikeribe. Ma bičhal mejloja kola nane len anav tar o angloanav ko mesažo.

Sakana istemalker šukar lafiresibe ko mejlo. Pakjavne Rajo/ Rajuni, Pakjavneja Rajo, Pakjavnie Rajunori - džikote na džanena vali o personi si murš ja dživli; ja pakjavno Rajo X ja pakjavni Rajuni Y. Tari šukar eksperienca si te istemalkere intro ko mesažo. But droma istemalkerdi fraza si „Pakjaibaja sijum kaj akale mesažoja arakjava tumen ko šukaripe“, thaj agjaar nadari.

Jekha jek agjaare hramon šuželafencar thaj uže. Istemalker i dendi interpukcia.

O mejlo agorkerelape deindoj lafiresbe, sar „Šukar lafiresin, phravde ileja tumaro, respekteja“ vi agjaar nadari.

Istemalker i opcia „replay all“ kana si zaruri. Džikote o mejlo si bičhalodo dži tute thaj dži pobuter manuša, odova nišankerela kaj vi ola si zaruri te oven informirime baš o džovapi thaj adaleske zaruri si te istemalkerelpe i opcia „replay all“. O manuša but droma bistrena te istemalkeren akaja opcia thaj šaj avel lokheste dži namangli komunikacia.

O than „To (Dži)“ si baš o manuša dži kolende bičhaleja o mesažo; ko than „Cc“ hramonenape o manuša kola si zaruri te informirinenpe baš i komunikacia, numa o mejlo nane adresirime dži olende. O than „Bcc“ istemalkerelape kana o manuš so bičhalela o mesažo mangela te informirinel akale manušen baš i komunikacija, muma o manuša tar o „To“ thaj „Cc“ te na džanen adava.

Khelin roljencar 1:

I Monika organizirini khedibe ki Sofia koleste zaruri si te len than 4 organizacie tar 4 raštre. Sare ola zaruri si te resen ki Sofia tar ververikane lokacie. I phari buti si te kerelpe koordinacija o datum kova si šukar sa e organizacienge. Nekobor mejloja si bičhalde pal o pučibe baš o datumi. Aver buti so isi len si te keren koordinacija i agenda baš o khedibe. I agenda zaruri si te ovel la po duj prezentacie tar sa o organizacie. Sa o prezentacie zaruri si te oven phandle e temaja baš e terne Romengoro khuvibe ki buti. O prezentacie kamlapes te astaren tan ko pbuter aspektoja thaj te na učaren pe temencar. O organizacie bičhalge but mejloja pal o pučibe akale bukjenar.

Khelin roljencar 2:

I Lindita kerela koordinacia tar o timi kerdo tar tereneskere bukjarne kola kerena buti ko butheder dizja. Ola kerena buti ko Romane sahne khedina thaj kerena karierakoro godideibe baš o terne Roma. Aver buti so kerena si promoviribe kursija baš khuvibe ki buti. Ola kerena registracija tar o kandidatoja thaj kerena liste tar o potencijalnikane manuša so ka keren participacia olende. I Lindita isi la nekobor pučiba baš adava sar nakhlja o paluno kurko. Oj dela o pučiba dži ko sasto timi ko jek vakti. Ola dena pe džovapija. Jek kotor tar o timi kova si kotor tar o dizja isi le pučiba baš o timija tar o aver dizja. I Lindita jekha jek dela pučiba baš adava nesave kolege te den užeder deskripcia.

SESIA 12

12.1 Personalnikano khuvibe ki buti SVOT analiza

E sikavutneske

I resarin tari akaja butisikljovin si te sikavel e skljoynen sar te keren pesmoldeibe tar olengoro shajdipe baš khuvibe ki buti istemalkerindoj i SVOT matrica.

O sikavutno dela deskripcija baš i SVOT matrica (o zorale thaj kovle o riga, nazorale aspektija thaj dardeina) Ov/ Oj vakerela kaj akava rahciri šaj te istemalkerelpe baš but avera moldeina, leindor thaj o shajdipe baš khuvibe i buti. O sikavutno dela nekobor misalija kolende istemalkerelape akaja analiza.

Ko avutno admi, o sikavutno rodela tar o sikljovne te keren individualnikani SVOT analiza. Paše 15 minutija lela vakti akaja butisikljovin.

Ko jek admi ponadari, o sikavutno rodela tar o sikljovne te keren prezentacia piri analiza. Palo adava avela diskusia.

E sikljovneske

Keren moldeibe tar tumaro šajdibe baš khuvibe ki buti istemalkerindoj SVOT matrica.

O zorale riga čhivena amen poangle averendar.

O kovle riga, kerena amen deficiencienar.

O šajdina si faktorija avrijal ja iventija kola si ko amaro istemalkeribe.

O dardeina si faktorija avrijal ja iventija kola nane ko amaro istemalkeribe.

Zorale riga	Kovle riga
Šajdina	Dardeina (daravina)

12.2 Komunikacia: arakhibe solucia komplicirime klienteja

E sikavutneske

I resarin tari akaja buti sikljovin si te sikljonpe komunikacijakere phrnipa thaj peskontrola ko situacie pherde streseja ki buti.

O sikavutno dela deskripcija tar o khelina roljencar. O sikavutno na vakerela i resarin tar i butisikljovin. O sikljovne šaj te khelen thaj te keren improvizacia sa džikote khelena o rolje dende resarinaja.

Faza 1: O sikljovne si ulavde ko parija. Sekova tar o parija zauri si te khelel jek tar o rolje koja isi la peste ikljvibe ki rig komplicirime klientoja. O klientoja isi len ververikane demografikane karakteristike thaj isi len specifike sekova olendar ko piro čhani.

Pali i khelin avela diskusia baš adava so naxhlja šukar, so šaj te šukarkerelpe, kola si o godideina so šaj te istemalkerenpe ko esavke situacie thaj agjaare nadari.

Faza 2: O sikljovne si ulavde ko buteder grupe. Sako grupa gndinkerela 1-2 situacie kolende kamlapes te ikljon ki rig komplicirime klientoja. Palo adava khelenape o situacie. O situacie džana diskusienar.

E sikljovneske

Khelen o o rolje so avena, džaindoj pal o instrukcie tar o sikavutno.

Khelibe roljencar 1:

I situacija ovela ko bikenibaskoro than menienge. O rolje si komplicirime klienti thaj bikinibaskoro manuš. O komplicirime kliento si phureder manuš kova isi le problemi šunibaja thaj našti te kerel lokhi komunikacija e manušeja so biknela, thaj o klienti mangela te dikhel so šaj buteder parija menie.

Khelibe roljencar 2:

I situacija ovela ko kurko. O rolje si komplicirime klienti kova si pherdo nervozaja, na but agresivnikano (manuš ja džuvli) thaj phureder aindžeskoro manuš kova biknela pire produktija.

Khelibe rojencar 3:

I situacija ovela ko bikinibaskoro than tar mobilnikano operatori. O rolje si komplicirime klienti kova si teli nervoza soske mangela te kerel pokinibe piro pokinibaskoro lil, numa o sistemi perdilo thaj ov/ oj našti ovena kandime tar o bukjarne ko bikinibaskoro than.

Panda aver disave khelina šaj te oven kerde.

SESIA 13

13.1 Publikani prezentacia Power Point-eja

E sikavutneske

I resarin tari akaja buti sikljovin si te sikavenpe o sikljovne te keren publikani prezentacia. I dujto resarin si te pendžarkerenpe e istemalkeribaja o Power Point.

Ko angluno admi, o sikavutno kerela harni prezentacia baš o istemalkeribe o Power Point. O sikljovne kola so nane len pendžaribe tar o Power Point delape lenge motivacia te sikljon khere.

Ko dujto admi, o sikljovne isi len disavo vakti (dži 20 minutija) te sikljoven i buti ko Power Point.

Ko avutno admi o sikavutno kerela lafi baš o barodžandipe tar o publikano prezentiribe. Ov/ Oj dela deskripcia kaj adava si kotor tar i buti bute manuŝenge; kaj but manuŝa isi len nervoza kana kerena prezentacia anglo but manuŝa; thaj kaj o publikane prezentacie ŝukarkerenape butisikljovibaja.

Ko admi so avela, o sikavutno ulavela e sikljovnen ko potikne grupe, pariya ja džikote isi kopjuteri sekoleske, sekova sikljovno kerela buti individualnikane. O sikavutno dela teme baš publikani prezentacia. O sikavutno dela deskripcia kaj o sikljovne zaruri si te keren on-line rodjaribe koleja ka kheden informacie baš i prezentacia.

I publikani prezentacia zaruri si te ovel harni (paše 5 minutija). Baredžandipastar si sekova tar o sikljovne te kerel prezentacia. Džikote kerelape buti ko tikne gupe, kerelape prezentacia ko nekobor runde sa džikote na sa o sikljovne na agorkerena i prezentacia.

O sikavutno ŝaj te del motivacia e sikljovnen te istemalkeren korkori buteder bukja istemalkerindoj o Power Point, sar so si čhivibe pictura, diagrami, thaj agjar nadari. Numa vi sar te si, i majbari resarin tar i butisikljovin si butisikljovibe o publikano prezentiribe.

Nesave teme baš i prezetacia si dende teleder. O sikavutno zaruri si te gndinkerel panda nesave teme baš i prezentacia.

E sikljovneske

Intro ko publikano prezentiribe istemalkerindoj o Power Point.

Teme baš i prezentacia:

O bukja kola so o turistija šaj te keren thaj te dikhen ki miri diz.

O majbare dizja ki miri raštra thaj palo so si ola pendžarde.

O majbare kompanie ki miri raštra thaj olengere produktija.

O majbare problemija ki miri raštra.

O bukja so si zaruri te oven len o terne manuša karanaja te šaj te arakhen buti.

Savo si o suno tar o terne manuša ki miri raštra?

Miro majmanglo sportisti.

Miri majmangli sinemakiri čeren.

Panda nesavi prezentacia tar o teme kerde tar o sikavutno ja teme dende tar o sikljovne.

SESIA 14

14.1 Dzaibe ko intervjuia bizo dzovapi napalal

E sikavutneske

I resarin tar o butisikljovibe si te bajrarelpe o sadžandipe maškar o sikjovne baš šukarpendžarde situacie thaj te del len bidaripe.

Jekto, Jek ja buteder sikjovne drabarena o teksti. Palo adava avela diskusia.

Pučiba baš i diskusia so šaj te oven:

Savi sine i reakcija taro o Sameti? Vali oleskoro vjavaharibe šukarkergja oleskere šanse baš arakhibe buti? Savi sine ti reakcija kana na sine tut džovapi pal e bukjakoro intervju?

E sikljovneske

Drabar o potele dendo teksti:

O Sameti agorkergja i maškarutni sikavni ko paluno nilaj. Agorkergja maškarutni sikavni baš ekonomia. Ov rodela buti ko ofiso. Džanela o fundavne bukja tar o mololegaribe. Nane le diploma te šaj te ovel mololegarutno, numa šaj te ovel manuš so dela arka. Vi agjaar šaj te kerel but bukja kolenge nane zaruri uči edukacia. Isi le eksperienca bukjaja, numa na but bukjaja e Office paketeja. Vi Agjaar but hari kerela lafi i Anglikani čhib. Ov dela pire aplikacie baš ververikane ofisoskere pozcie: bikinibaskoro asistenti, administracijakoro asistenti, kancelarijakoro asistenti, thaj agjaar nadari. Bičhalela 5 - 10 aplikacie ko dive. Akharena le sa o vakti ko intervju. Akharena le ko jek intervju ko paše 10 bičhalde aplikacie. Ko butheder tar o aver aplikacie na avena leske nisave džovapija. Ovela holjamo soske o butidendutne na denale nisavo džovapi. Ovela le gind kaj akava vjavaharibe nane šužo. O avgo drom kana sine ko intervju sine but lošalo. O intervju nakhlja šukar thaj vakergje leske kaj ka bičhalen leske informacia palo e-mail baš o rezultati. Ov apakjala sine kaj ka den oleske i buti. Ko sahno avutno kurko phravela sine piro e-mail 20 droma. Na reslja leske mesažo thaj ov ulo phagje vilea. Akaja jekha jek situacia uli leske nekobor droma. Numa trujal adava so o intervjuia džana sine šukar, dži leste na resela sine džovapi taro butidendutne. Ovela holjamo thaj phagevileskoro. Gndinela sine baš adava savi si i poenta tar deibe aplikacie thaj našalibe o vakti ko intervjuia kana na hramonena tuke mail napalal vali ka den tut i buti ja na. Lelja te na apakjal ko intervjuia thaj te gndini kaj si salde šou vi kaj ki buti akharena okolen so isi len pendžarutne manuša. Numa, nesave tar leskere amala arakhena sine buti ko esavko čhani. Nesavo manuš vakergja leske kaj but tar o kompanie

nane len zaruri te keren organiziribe hovavne interjua, soske na sine phandle te keren adava kanuneja. Ola sine len šajdipe te akharen ki buti sekole manuše. Vekerge leske kaj akava nane praktika ko sa o kompanie, numa si tar o buteder kompanie. Dikhljola sine kaj isi šajdipe te arakhe buti džaindoj ko intervjuia. Ov sine hazri te lel sakoja buti so ka den le. Šungja kaj nane zaruri but te pakjal ko adava soske si terno thaj bizi bukjakiri eksperienca. Numa, ov na ačhilo te džal ko intervjuia palo kola na resela sine nisavo fidbek, thaj lela buteder te bajrol leskiri holji mamuj o butidendutne. Gndinela sine kaj, te si o butidendutne bidžovapjale te bičhalen leske džovapi ko mail, vi ov nane zaruri te del pestar but ko keribe i aplikacia. Thaj lelja te bičhalel pe CV-ja ko čučo mail. Okova so ulo palo adava si kaj lele sa pohari te akharen le ko intervjuia. Sar so thanvdela sine o vakti, ov lelja te dikhel sa hari thaj hareder šunjariba bukjake. Ko adava vakti ov činavgja te džal ki jek sikavutnin baš khuvibe ki buti koja sine organizirime tari jek biradžakiri lokalnikani organizacia. Adava sine due divengiri butikerin. Gndingja kaj adava ka ovel hardžimo vakti nisoske, gndindoj kaj džanela sa, numa gelo tano, majbut soske rodela sine adava leskiri daj. Sine paše 20 terne manuša. Pobut olendar sar leste, bizi nisavi bukjakiri eksperienca. E diskusencar alo dži ko džanibe kaj but terne manuša ulavena jekha jek leskiri holi mamuj o butidendutne kola so na bičhalena palal mail pal o intervju. Ov ikergja ki godi okova so vakergja leske o sikavutno. Ov vakergja: „Nane ko tumaro intereso te oven holjame. Ma gndinen lende, gndinen tumende. Ola salde na mangle te keren peske butheder buti. Khanči tar sa adava si phandlo tumencar“. Oj vakergja lenge kaj dži lelja te kerel buti sar konsultanti isi la bičhalde butheder tar 3-40 aplikacie ko šunjariba konsultantenge sekova masek. Dži late na ale džovapija ko butheder tar 99,9 % tar o aplikacie. Numa adava sine kotor tar i buti. Sa akava čivgja e Samete te gndinel.

14.2 Keribe buti ko CV: Dzaibe ponadari

E sikavutneske

I resarin tar o butisikljovibe si sar te sikljovente o sikljovente te keren efektivnikano CV. I butisikljoventi si džaipe ponadari e bukjaja tar i butisikljoventi 5.3, koja si kerdi ki sesia 5. O sikavutno zaruri si te del pestar o čhani sar te džalpe ponadari e bukjaja. Džikote sarine agorkerge e hazrkeribaja po CV, o sikavutno šaj te rodel olendar te keren o CV ko aver formati. Baredžandipastar si te sikavenpe o sikljovente e bukjaja ko CV-ja ko ververikane formatija, sar so si Europe Aid thaj Europass. O sikavutno zaruri si te čhivel akcento kaj o keribe buti ko CV zaruri si džal ko kontinuiteto, vi kaj adava zaruri si te kerel pe ažuriribe periodikane.

E sikljoventeske

Ker buti ko tiro CV palo o instrukcie dende tar o sikavutno.

SESIA 15

15.1 Organiziribe iventi

E Sikavutneske

I resarin si te pendžarkerenpe o sikljovne e proceseja baš planiribe iventi. Ko vakti džikote džala i butisikljovin zaruri ka ovel te anen but činavina, sar so si: kaj ka soven o participanteja, soja ka džan ko drom, ko savo than ka han, sar ka dikhljol i agenda, thaj agjaar nadari. Ka rodelpe olendar te gndinen kritikane thaj te arakhen solucie ko problemija.

O sikljovne si ulavde ko duj grupe. Sakoja tar o grupe ka kerel buti ko organiziribe tar jek iventi.

Sakoja tar o grupe ka ovel zaruri te hazrikerel hramome plani kova ka saikerel sa o informacie sar ko misal: sar ka arakhenpe participanteja, keribe droma, destinacie, sar ka dikhljol i agenda tar o iventi, kola ka oven e kulturakere iventija ko biphandlo vakti.

Sakoja tar o grupe ka ovel zaruri te kerel detalnikano budžeti baš o proekti. Džikote isi šajdipe, tar o sikljovne ka rodelpe te keren o budžeti ko Excel. Adaleja i butisikljovin šaj te kerelpe kombinacija vi e bukja ko akava dokumenti. Džikote akaleske nane šajdipe, o siljovne ka keren o budžetija ko lil.

I butisikljovin zaruri si te ovel so šaj butheder realistikani, thaj o činavina so anena len o sikljovne zaruri si te ovel len aplikacia ko realnikano dživdipe. Tar o sikljovne ka rodelpe te keren rodljaribe karanaja te dikhe vali si o bukja ko than online, sar so si i moldarin tar o hoteli, i moldarin tar o transporti, i moldarin tar o transporti vordoneja leindoj o hardžija baš o benzini, thaj agjaar nadari.

E sikljovnenge ka denpe duj arija te agorkeren i buti. Šukar si te delpe lenge vakti karanaja te šaj te keren dikhljariibe online vali si o date sa šukar.

Pal o agorkeribe o planoja tar o iventi, o grupe zaruri si te keren len prezentacia. O sikavutno inducirini diskusia, ppučiba thaj džovapi napalal.

E sikljovneske

Intro:

Keribe plani baš o transporti ja iventi si sahnevakteskiri buti tar o menadžeri. But manuša džikote thavdela o dive si čhivde bukja te keren planiribe tar iventi. O keribe plani baš iventi isi le but čhinvina sar:

- Kola manuša ka oven participanteja? Sar ka oven čhivde othe?
- Kote ka ovel o iventi, ja kotar ka avgodžal o transporti?
- Sar ka trasportirinelpe sakova tar o participanteja? Vali ola ka keren drom korkori ja jekha jek?
- Savo transporti ka ovel istemalkerdo?
- Kote ka soven o participanteja? So ka han?
- So ka keren ko vakti tar o iventi ja džikote si ko drom? Sar ka dikhljol i programa?
- Kobor ka pokinen pe sa o bukja? Vali šaj o iventi ja o drom te kerel pe organizacia e budžeteja so isi amen? Sar šaj te tiknjara o pokiniba, thaj te delpe kvalitetnikani eksperiancia e participantonge?

Keren organiziribe tar o akala duj iventija. Hazrikeren harno plani kova ka ovel le peste:

- Informacie baš sa o bukja kola si phandle organiziribaja iventi ja drom.
- Detalnikano budžeti baš o proekti (iventija ja drom).

Iventi 1	Iventi 2
Pandžedivengiri nilaeskiri sikljovni terne manušenge (tar 18 dži 28 berš) ke nilaeskoro resorti kova si ki raštra tar o Organizatori. 30 terne manuša. O terne zaruri si te aven tar najhari 15 ververikane thana tar i Albania. O Organizatori na džanela e participanten so šaj te oven. Ola zaruri si te keren promoviribe o iveriti, te roden aplikacie thaj te alosaren participantija. Agenda: Sikavutnin baš ternengoro khuvibe ki buti thaj enterpreniribe. O bareder teme zaruri si te alosarenpe tar i rig e organizatoreskiri. O specifikano materijali kova si baš i sikavutnin, ka ovel kerdo tar o sikavutne. Sikavutne: 4 manuša zaruri si te oven angažirime. O Organizator zaruri si te arakel adale manušen. Džaiibe ko drom: phuvjakoro transporti. Te ovel alosardo tar o organizatori. Akomodacia: te ovel alosardo tar o organizatori. Biphandlo vakti: džaiibe ki plaža, kulturnikane iveritija. Te ovel alosardo dar o organizatori. Budžeto: 7.000 evrija.	Trinedivengoro džaiibe ko drom ki raštra tar o organizatori. 25 terne aktivistija tar butheder biradžakere organizacie tar butheder dizja ke organizatoreskiri raštra. O džaiibe ko drom si ko 4 dizja ke organizatoreskiri raštra. I resar tar o džaiibe ko drom si te keren pe vizita butheder biradžakere organizacie baš proektia baš ternengoro khuvibe ki buti. Panda, ki sakoja diz ka ovel zaruri te kerelpe vizita tar kulturnikane thaj historikane thana. Džaiibe ko drom: Phuvjakoro transporti. Te ovel alosardo tar o organizatori. Akomodacia: te ovel alosardi tar o organizatori. Budžeto: 6.000 evrija.

SESIA 16

16.1 Komunkacia/ Rodibe buti: Akhariba ko telefonija baš rodiba buti

E sikavutnese

I resarin tari butisikljovin si te sikljon rodibe buti akharibaja ko telefoni. Aver resari si te delpe bidaripe e sikljovnenge baš rodibe buti ko akava čhani.

O sikavutno dela deskripcia kaj o rodibe buti akharibaja ko telefoni šaj te ovel but phari buti, kaj šaj te oven but negativnikane džovapija thaj kaj akala negativnikane džovapja ko rodibe buti šhaj te phagen o šhukar mangina bukjake ko manuša.

Ko admi so avela, o sikavutno kerela intro ki diskusia baš butheder ververiane siatuacie ko rodibe buti akharibaja ko telefoni. Sar ko misal:

Dedno si sunjakeribe baš buti thaj oleste isi telefoneskoro numero koleja o manuša šaj te aven dži butheder informacie.

Dendo si šunjakeribe baš buti koleste si vakero kaj o kandidatoja zaruri si te akharen ko telefonni.

Nane šunjakeribe bukjake. O kandidato sine ando popaše e kompaniaja arkaja tar oleskoro amal. Ov/ oj sine informirime/mi kaj akava personi šaj te del leske arka.

O kandidato na džanela nikas tar i kompania. Ov/oj akharela telefoneja thaj dikhela te arakhel o anav tar o menadžeri resarinaja te kerel lafi direktnikane oleja/ olaja.

Ko admi so avela, o sikavutno ulavela e sikljovnen ko parija. Jek personi akharela ko telefoni, thaj o dujto personi dela džovapi ko akharibe.

E sikljovnenge denape instrukcie baš i khelin roljencar thaj zaruri si te keren improvizacia. Jekha jek rodelape olendar te keren pumare scenarie baš rodiba buti akharibaja ko telefoni.

Bare džandipastar si sakova personi te khelel i rolja tar o manuš so rodea buti butheder droma. Sakova scenario šaj te khelelpe but fare.

E sikljovneske

Khelen o rolje so avena baš rodibe buti telefoneja. Šaj te keren improvziribe thaj te keren ververikane situacie.

Khelibe roljencar 1:

O kandidato akharela ko telefoni thaj majangle phandena le te kerel lafi jekhe pesoneja, palo adava dujtone personeja thaj agjaar nadari. Nesave tar o manuša kolencar kerela lafi o kandidato si hazri te den informacie, numa aver na. E kandidatestar rodelape te akharel la telefoneja ko tajsarutno dive, numa palo adava o personi nane other thaj agjaar nadari. O procesi si lungo.

Khelibe roljencar 2:

O kandidatija akharena telefoneja te pučen baš specifikani pozicija. Palo nekobor rodiba, ov/oj avela dži ko čačutno personi so si leske/lake zaruri. O personi lela te del pučiba baš i edukacija thaj i eksperienca e kandidatoskiri. Palo sa adava, o personi rodela tar o kandidato te hramonel mejli thaj te akharel len napalal. O kandidato akharela len napalal ko telefoni, numa o personi si ko ferijas, olestar/olatar rodelape te akharel len palo duj kurke... (džan ponadari e paramisijaja).

16.2 Komunikacia: Publikani prezentacia istemalkeribaja o Power Point

E sikavutneske

I resarin tari akaja butisikljovin si te sikavenpe o sikljovne te keren publikani prezentacia. Aver tar o resarina si te čhivenpe ko keribe buti e Power Point-eja. I buti sikljovin si džaibe ponadari e bukjaja kerdi ki sesia 13.

O sikavutno taro o sikljovne rodela te gndinkeren kaj sar rezultati taro rodibe buti telefoneja, isi len šajdipe te džan thaj te keren pes introduciribe angli i kompania. Sako tar o kandidatija zaruri si te kerel Power Point prezentacia baš olengiri edukacia, eksperienca, džandipaskere phirnipa, zorale riga, thaj agjaar nadari. Sako tar o sikljovne isi le 15-20 minutija te keren i prezentacia.

Tikni grupa tar 3-4 sikljovne si alosarde te keren moldeibe tar sa e kandidatongere prezencacie. O khedina averkerenape butheder droma, karanaja te delpe šajdipe sekole sikljovneske te ovel le i rolja tar o kandidato bukjake.

E sikljovneske

Keren tumari prezentacija istemalkerindoj o Power Point, baš rodibe buti telefoneja. Hazrikeren prezentacia palo instrukcie dende tar o sikavutno.

SESIA 17

17.1 Harno biznis planiribe 1

E sikavutnenge

I resarin tar i butisikljovin si te pendžarkerel e sikljovnen e fundavne bukjenar tar o biznis planiribe. Aver resarin si te kerel promocio tar olengoro intereso baš enterprenokeribe thaj olengiri mangin te len bukja korkori, thaj o kuriozitetu.

O sikljovne zaruri si te den idea baš tikno start-up biznisi.

I idea zauri si te ovel realnikani, thaj zaruri si te ovel phadli disoja so mangena te keren le čakikane thaj adava te lel te kerelpe tikne dende lovenar tar 4.000 evrija.

O sikavutno dela lenge tikno butikeribe te hramonen harno teksti: baš so ka ovel o biznisi, kote si zaruri te ovel locirime, thaj agjaar nadari.

Ko aver admi so avela, o sikljovne zaruri si te keren simpleksikano plani baš investiribe - te keren lista taro sa (o bukja so si zaruri kerbnaske buti, materialija, than thaj agjaar nadari) so si lenge zaruri te len te keren biznisi.

Jekha jek agjaar, zaruri si te hramonen kobor love si sa adala višēja, thaj te keren kalkulacia kobor love ka oven zaruri baš o sa.

O sikljovne isi len 40-50 minutija baš i butisikljovin.

Palo o agorkeribe i butisikljovin, nekobor tar o sikljovne ja sarine olendar džikote i grupa dela šajdipe, kerena prezentacia tar o planija baš investiribe.

E sikljovneske

Gndinker idea baš tikno biznisi koleja ka mange te avgokere. Šaj te ovel diso koleja ka šaj te avgodža lovenar tar o 4.000 evrija.

Ker lista tar sa okova kova so si zaruri te avgodža e biziseja, sar so si o than, višēja bukjake, mebeli, rahciri, materijalija, šukarina, thaj agjaar nadari. Hramon kobor si i moldarin taro sa akala bukja. Ker on line rodljaribe baš upralpakjaibe o moldarina tar o bukja.

Lista tar o višēja bukjake so si zaruri	Suma
1...	1...
2...	2...
3...	3...
	Sakhedindo 1
Lista taro o materijalija so si zaruri/ buvljarde materialija	Suma
1...	1...
2...	2...
3...	3...
	Sakhedindo 2
Sakhedindo (1+2)	

17.2 Keribe buti mobilnikane aplikaciencar - fundavni matematika

E sikavutneske

I resarin si te istemalkerelpe i matematika ko interesnikano thaj nakhkavibnaja čhani thaj te delpe bidaripe e sikljovnenge te šaj te šukarkeren pumare matematikane phirnipa.

Šukar numero taro sikljovne zaruri si te ovel len telefonija operativnikane sistemeja Android. O sikljovne si ulavde ko pariya. Sakova tar o pariya zaruri si te ovel le Android telefoni kova isi le internet.

O pariya zaruri si te huljakeren i aplikacia Math Games - Brain Workout tar o Play Store.

I khelin rodela buti fundavne matematikaja.

O timija isi len 20 minutija te khelen i khelin.

O timi so ka nakhel majbut nivelolja lela o avgothan thaj lela tikno pursako (sar ko misal čokolada). O avgo nivelolja tari khelin si lokhe, numa sekova nivelolo nadari ovela sa phareder. I khelin šaj te khelelpe maškar avera khelina.

E sikljovneske

Khelen i mobilnikani khelin: Math Games - Brain Workout, džaindoj palo instrukcije tar o sikavutno.

SESIA 18

18.1 Hramovibe efektivnikane motivacijakere lila

E sikavutneske

I resarin tar o butisikljovina si: a) te sikavenpe o sikljovne te hramonen motivacijake lila, b) bukjaja te sikljon o hramovibnaskere phirnipa, c) bukjaja te sikljon i komunikacia palo mejli.

O sikavutno dela deskripcia e sikljovnenge baš o koncepti tar e motivacijakoro lil, savi informacija si zaruri te ovel le o lil, thaj oleskiri resarin.

Ko admi so avela o sikavutno rodela tar o sikljovne te hramonen motivacijakere lila. O sikljovne hramonena o lila, thaj bičhalena len palo mejli pumare partnerende kola si kotor tar o timi. Palo adava nekobor olendar šaj te drabaren hangoja o motivacijakere lila.

I butisikljovin šaj te kerel pe panda jek fori ko akava čhani: O sikavutno ka rodel tar o sikljovne te hramonen motivacijakere lila baš disavi bukjakiri pozicija. O sikavutno šaj te del len idea baš nekobor bukjakere thana, sar: kancelarijakoro asistenti, bukjarno ko kol centari, bikinibnaskoro manuš ko bikinibnaskoro than baš elektronika, thaj agjaar nadari.

O sikljovne zaruri si te hramonen motivacijakoro lil koleste ka čhiven o phirnipe thaj i eksperienca kova so isi len baš nesavi specifikani buti. I resarin si te del pe deskripcia e sikljovnenge kaj nane zaruri te istealkere nesavo hazrikerdo lil baš olengoro motivacijakoro lil, numa sakova korkori olendar zaruri si te gndinkerel korkori o lil.

E sikljovneske

Intro ko hramovibe e metivacijakoro lil.

E motivacijakoro lil si integralno kotor tar i aplikacija bukjake. Bičhalelape barabar e CV-ja thaj palo adava i aplikacija bičhalelape palo mejli, numa but droma o CV bičhalelape jekha jek e lileja. E motivacijakoro lil zaruri si te saikerel peste akala informacie:

I edukacija thaj i eksperienca tar o kandidato;

O phirnipa kola si zaruri baš e bukjakiri pozicija;

I motivacija thaj o intereso e kandidatoskoro baš e bukjakiri pozicija;

Nesave butidindutne mangena lungone motivacijakere lila, džikote avera olendar

mangena harne lila. Ko nesave situacije, e motivacijakoro lil si salde harno intro koleja džala o CV kova isi le sa o informacie.

Dža pal o instrukcie tar o sikavutno thaj hramon tiro motivacijakoro lil.

18.2 Džandipaskere phirnipa baš khuvibe ki buti relevantna baš butheder bujkakere thana

E sikavutnenge

I resarin tar I butisikljovin sit e sikavel e sikljovnen baš butheder relevantnikane phirnipa baš khuvibe ki buti ko ververikane bujkakere thana. I aver resarin si te anel e sikljovnen te denpe godi ko phirnipa baš khuvibe ki buti.

E sikljovneske

Dža pal o instrukcie taro tiro sikavutno thaj ker akala butisikljovina:

Istemalker o profilija bujkake dende misaleja ki tebela teleder, ja gndinker tute nekobor profesionalnikane aindža.

Kana ka agorkere e deibaja nekobor bahanija baš bujkakere thana, ker portfolio phirnipencar baš sakoja tar o profesie. Čhiv o spedicikane phirnipa thaj o phirnipa baš o khuvibe ki buti kola si zaruri adale bujkake.

Kana ka agorkere i butisikljovin, keren diskusia baš o ekvilibriumi maškar o phirnipa baš nesavi bujkakiri pozicija thaj tari aver rig e džandipaskere phirnipa baš khuvibe ki buti thaj kola sikavutnina si zaruri te ave dži lende. Ker diskusia pal o specifikane phirnipa baš khuvibe ki buti kola si bare džandipastar bute bujkakere pozicienge.

Opcionalnikane bujkakere profilija

Tipija tar phirnipa	Taksisti	Bikinitno ko bikinibaskoro than baš šeja	Asistenti so dela arka e istemalutnenge	Bukjarno so arakhela phuredere manušen
Tehnikane (specifikane baš i bujkakiri pozicija) phirnipa				
Phirnipa baš khuviba ki buti				

SESIA 19

19.1 Organiziribe iventi

E sikavutneske

I resarin tar i butisikljovin si te pendžarkerenpe o sikljovne e proceseja baš o keribe plani iventeske. Ko vakti džikote thavdela i butisikljovin ola zaruri si te anen but činavina, soleja ka džan ko drom o participanteja, kaj ka soven, kaj ka han vi agjaar nadari.

O sikljovne si ulavde ko duj grupe. Sakoja tar o grupe kerena buti ko jek iventi. Sakoja grupa zaruri si te hazrikerel hramome plani kova peste ka saikerel sa o relevantnikane informacie, sar ko misal: sakova tar o sikljovne sar ka džal ko drom, o thana kaj so si zaruri te resel, sar ka dikhljol i agenda, kola ka oven e kulturakere iventija ko tromano vakti. Sakoja tar o grupe zaruri si te kerel detalnikano budžeti instemalkerinoj o Excel. Džikote isi šajdipe, o sikljovne šaj te keren le ko jek kotor lil.

I butisikljovin zaruri si te ovel kobor šaj butheder realistikani, te delpe šajdipe o činavina so anenape te keren pe ko realiteto. O sikljovne zaruri si te keren upralpakhaibe tar sa o bukja online, sar so si o moldarina tar o hotellija, o moldarina baš o transporti, o džaibe ko drom vordaja, thaj agjar nadari.

O sikljovne zaruri si te ovel len buti paše 2 arija. Šhukar si te delpe lenge butheder vakti te šaj te keren rodljaribe o bukja online.

E sikljovneske

Intro:

Planiribe o drumo ja o iventi si sakolediveskiri buti tar o menadžeri. But manuša džikote džala o dive si čhivde ko keribe plani baš iventi. O keribe plani tar iventi isi le but činavia sar:

- Kola manuša ka oven participanteja? Sar ka oven čhivde ko iventi?
- Kote ka ovel o iventi, ja kotar ka avgodžal o drom?
- Soleja ka džal ko drom sekova tar o participanteja? Vali ka džan ko drumo korkori ja jekha jek sarine?
- Savo transporti ka ovel istemalkerdo?

- Kote ka soven o participatoja? So ka han?
- So ka keren džikote džala o iveni ja džikote si ko drom? Sar ka dikhljol o programi?
- Kobor love ka oven sa o bukja? Šaj li o iveni ja o drom te kerel pe organiziribe e budžeteja so isi amen? Sar šaj te arakhenpe o love taro hardžija, thaj te delpe kvalitetnikani eksperienca e participantonge?

Keren organiziribe akala duj iventija. Hazrikeren harno plani koleste ka ovel:

- Informacie sa e bukjenje kola si phandle e organiziribaja iveni ja drom.
- Detalnikano budžeti tar o proekti (iveni ja drom).

Iventi 1	Iventi 2
Pandže divengoro seminari ko Drač 30 participanteja (tar ververikane kompanie), ko akava čhani: 5 tari Austria, 5 tari Slovenia, 5 tari Italia, 5 tari Germanija, 5 tari Makedonija, 5 tari Bugarija. O Organizatori pendžarela o kompanie thaj e participanton. 4 sikavutne, sekova tar ververani EU raštra (o phuvja zaruri si te činaven). Drom: So šaj butheder avioneja; phuvjakere transporteja kana si zaruri. Panda disave kulturakere iventija sar si zaruri. Duj dive ke angli iblejatakere arija o participanteja nane len dendi buti. Budžeti : 20.000 evrija.	Drom ko trine divengoro vašari ko Bukurešt I Grupa isi la: 10 džene tari Albania, 5 tari Makedonija, thaj 5 tari Bugarija. Sakova dženo si aver kompania. O organizatori pendžarela e kompanien thaj e participanton. Sa o participanteja ka ulaven jek štandi. Ola phiravena peja pe materijalija. Nesave tar o participanteja mangena te ačhoven nekobor dive butheder ko Bukurešt numa ko piro hardži. Drom: So si majšukar. Isi tromano vakti baš kulturakere aktivitetija. Budžeti: 8.000 evrija.

SESIA 20

20.1 Sigutno biznis planiribe 2 (Džaibe ponadari): Finansiengiri fajada thaj hardžija

E sikavutneske

I buti si džaibe ponadari e anglederutne butisikljovinaja koja si baš keribe inveticijakoro plani.

Jekto, o sikljovne zaruri si te keren lista tar o majbare džandipastar produktija/ kandina kolen olengoro biznisi ka producirinel thaj biknel thaj te kerel molodeibe tar o sakhedinde finansiengere fajade, kola ka kerenpe ko vakti taro 1 berš. Te šaj te kerelpe lokhi i butisikljovin, o sikljovne zaruri si te hramonen maksimum 5 produktija ja kandina. Te isi le olengoro bizisi butheder produktija (sar ko misal bikinibaskoro than baš habe ja restoranti) ja kandina, zaruri si te keren len grupiribe, ko maksimum pandž grupe.

Dujto, o sikljovne zaruri si te keren kalkuliribe o hardžija kola ka oven len ko produciribe o produktija/ kandina kolen ka biknen. Čhivena sa o hardžija thaj kerena len kalkuliribe sahne beršeske.

Trinto, zaruri si te kalkulirinen o profiti thaj e profiteskiri margina.

E sikljovneske

I butisikljovin si džaibe nadari e bukjaja koja si kerdi ki sesia 17, Butisikljovin 17.1

Jekto, keren lista taro o šerutne produktija/ kandina kolen olengoro biznisi ka producirinel thaj biknel len thaj keren molodeibe tar o sakhedime finansiengere fajade kola ka kerenpe ko vakti taro 1 berš. (tabela 1 - Finansiengiri fajada). Baš keribe lokhi i butisikljovin, o sikljovne zaruri si te hramonen maksimum 5 produktija ja kandina. Te isi le tumaro biznisi butheder produktija (sar ko misal bikinibaskoro than baš habe ja restoranti) ja kandina, zaruri si te keren pe grupiribe, maksimum ko pandž grupe.

Dujto, keren kalkulacija o hardžija (Tabela 2) kola šaj te oven tumen ko produciribe produktija/ kandina čhivde jek telo jek ki tabela 1 - Finansiengiri fajada. O hardžija ulavaja len ko duj grupe: a) fiksna hardžija kola nane phandle e baripnaja tar o šhukarina ja o kandina kolen producirinena len thaj b) hardžija so nane fiksna - kola si phandle adaleja kobor si bare o šhukarina thaj o kandina kolen so producirinena

len. Kobor pobuter šukarina thaj/ ja kandina producirinena, odobor bareder ka oven o o hardžja so nane fiksna. Misal baš o fiksna hardžija si: kiraja, nesave tar o masekpokiniba, thaj agjaar nadari. Misal baš o hardžija so nane fiksna si: jale materijalija, elektrikani energia, thaj agjaar nadari.

Trinto, rudžarava tumen, keren kalkulacija e finansiengiri fajada thaj e profiteskiri margina.

Tabela 1- Finansiengiri fajada

Numero	Produkto/ kandin	Kvantiteto	Moldarin ko kvantiteto	Numero taro kvantiteto*	Sakhedindo
1					
2					
3					
4					
5					
	Sakhedindo				

* te producirinipe ko vakti taro 1 berš taro avgokeribe o biznisi

Tabela 2- Hardžija

Hramovakeribe o fiksna hardžija	Kvantiteto	H a r d ž i / Kvantiteto	Numero	Sakhedindo

LIL SIKAVUTNENGE BAŠ BIFORMALNIKANI EDUKACIA BAŠ TERNE
ROMENGORO KHUVIBE KI BUTI

Sakhedinde fiksna hardžija				
Hramovakeribe tar o hardžija kola so nane fiksna	Kvantiteto	H a r d ž i / kvantiteto	Numero	Sakhedindo
Sakhedinde hardžija so nane fiksna				
Sakhedinde hardžija (Fiksna+so nane fiksna)				

Profiti= Finansiengiri fajada minus hardžija

Profiteskiri margina = (Profiti/ finansiengiri fajada)*100

SESIA 21

21.1 Menadžiribe o konflikti ke butikeribaskiri situacija

E sikavutneske

I resarin tar i butisikljovin si o sikljovne te pendžarkerenpe e koncepteja sar te nakhaven o konflikti ke bukjakoro than.

O sikavutno šaj te avgodžal harne introja thaj te del pučibe te šaj te phravel diskusia.

Pučibe baš diskusia: De nekobor karane baš bihaljovibe ja konflikti maškar o manuša so kerena ko jekha jek than buti? De misalija te džaneja nesave.

O pučibe baš i diskusia šaj te kerel pe ko čhani tari harni butisikljovin. O participanteja šaj te ulavenpe ko tikne grupe ja šaj te keren buti individualnikane (kova si phandlo e baripaja tar i grupa). Ola zaruri si te den dži 5 karane baš o ververipa thaj o bihaljovibe maškar o manuša kola kerena buti ko jekha jek than. Ola isi len 5 minutija baš i diskusia thaj te hramonen i karana ko ulavde lila.

Ko avutno admi, o nišanhramoviba čhivenape ki tabla. O sikljovne zaruri si te dikhljaren sa o karane kola si dende ko ververikane grupe.

Palo adava, o sikavutno phravela diskusia tar o karane baš o naoviba ki jek gind. Jek taro bukja si te kerelpe kategorizacia tar o ververikane karane ko grupe. Akava šaj te kerelpe ko avgokeribe, ja adava te ovel dujto faza tar e grupakiri buti.

Kana ka keren o sikljovne i kategorizacija tar o karane baš o naovibe ki jek gind, o sikavutno jekha jek dela potencijalniki kategorizacija. Ov/ oj dela deskripcia kaj adava si salde jek tar o butheder kategorizacie.

I kategorizacija taro o karane baš naovibe ki jek gind/ konflikti maškar o manuša kola kerena buti jekha jek ko jek than:

1. O participante zaruri si te kerel diso so nane kotar leskoro interesi,
2. O participante vjavaharelape ko čhani kova na mangena le o aver participanteja,
3. O participante rodela resursi kova si zaruri leske ja jekha jek si rodindo averendar,
4. O participante isi le vjavaharibe ja resarina kola si aver tar o avere participantongere resarina.

Pali i diskusia baš o karane baš naovbe ki jek gind thaj konflikti, o sikavutno džala palo aver so avela: kola si o šajutne reakcie ke konflikteskiri situacia? Sarvi šaj te ovel e manušengiri reakcia?

Pučibe baš diskusia: Kola si o ververikane čhania kolende šaj o manuša te reagirinen ke konflikteskiri situacia? De tutar misalija te džaneja nesave.

O pučibe baš diskusia šaj te kerelpe ki forma tar tikni butsiljovin. O participante šaj te ulavenpe ko tikneder grupe ja šaj te keren buti individualnikane (kova si pandlo tar adava kobor si bari i grupa). Ola zaruri si te hramonen 3 čhanija tar vjavaharibe ko situacie tar naovibe ki jek gind maškar o manuša so kerena barabar buti. Delape lenge 5 minutija vakti te keren diskusia thaj te hramonen o karane ko ulavde hvamovibaskere lila. Palo adava o hramovibaskere lila umlavenape ki tabla. O sikavutne palo adava zaruri si te dikhljaren o karane kola si dende tar o butheder grupe.

Ko avutno admi, o sikavutno phavela diskusia baš o čhanija tar o vjavaharibe e manušegoro ki situacija taro naovibe ki jek gind. Šaj te phavelpe diskusia baš o čhanija tar o naovibe ki jek gind. Jek tar o diskusie šaj te oven baš i kategorizacia tar o ververikane karane numa ko grupe. Akava šaj te kerelpe ke plenarakiri ja ki avutni faza tar o keribe buti ki grupa.

Palo agorekeribe i kategorizacia, o sikavutno šaj te del šajutni kategorizacia.

Kategorizacia tar o tromalhuliba, ki situacia ko bihaljovibe (Rahim modeli)

1. Integracia: arakhibe solucia kova si šukar e duje rigenge. I solucija isi la peste arakhiba alternative thaj phravdi komunikacia.
2. Okova so mangela te del kandina/ so pomukela: arakhiba solucia baš i situacia kova si ko šukaripe avere rigake.
3. Dominacia: Arahibe solucia baš i situacia ko piro šukaripe.
4. Našibe: biarakhibe solucia baš situacia.
5. Kompromisi: Mukibe than kova si vi tar o duj riga.

Butisikljovin: Muj mujea arakhibe solucia e stuaciake baš naovibe ki jek gind ke bukjakoro than.

O sikljovne si ulavde ko tikne timija taro 2-3 (ja džikote i grupa si tikni, šaj te keren buti individualnikane). Ola zaruri si te keren dikhljaribe sa o problemija thaj te keren apliciribe nesavi tar o tromalhulina tar o Rahim modeli. Jekha jek zaruri si te keren deskripcia soske ange esavko činavibe baš adava.

E sikljovnese

Intro:

Baro kotor tar i buti koja so agorkeraja la, keraja la ki grupa. Kana o manuša kerena jek jekheja buti, ola but droma isi len avera pozicie thaj khuvena ko bihaljovibe. Akaja si sahne vakteskiri situacia kana kerelape jek jekheja buti. O manuša ko esavke timija zaruri si te oven ko šajdipe te arakhen solucia baš o ververipa ko konstruktivnikano čhani. O muj mujea arakhibe solucie baš o ververipa kola ovena e bukajaja ki grupa si bare džandipaskoro kotor tar e grupakiri buti.

O terne bukjarne zaruri si te oven ko šajdipe te keren buti ko timi. Ola zaruri si te džanen kaj si normalnikane o manuša ko timi te ovel len avera gndipa. O aver manuša ka ovel len ververikano gndipe, dikhibe thaj vjavaharibe. Ola zaruri si te oven ko šajdipe muj mujea te arakhen solucie baš o ververipa.

O šajdipe te ave muj mujea e ververipencar efektivnikane si bare džandipastar baš o timi thaj baš o individui. O timi so kerela menadžiribe tar i situacija šukareder, si pobuter efektivnikano. O individui kova so kerela menadžiribe i situacija šukareder, ka šaj thaj ko šukareder čhani te integririnipe ko butheder timija.

Pučibe baš diskusia: Genen nekobor karane baš bihaljovibe ja konflikti maškar o manuša kola kerena jek jekheja buti? Den misalija te džanena nesave.

O pučibe baredžandipastar si sar te arakhe solucija baš o bihaljovibe ja konflikti maškar o manuša kola so kerea buti jek jekheja. Šaj tu ka ovel zaruri te arahe solucia baš esavko konflikti sar menadžeri taro o timi. Ja šaj korkori tu te khuve ko koflikti thaj ka ovel zaruri te arakhe čhani baš arakhibe solucia oleske.

Zaruri si te ikera ki godi kaj butheder manuša ka arakhen solucia baš o bihaljovibe ko but avera čhanija. Numa, nesavo personi na kerela reakcija ko jekha jek čhani ko ververikane situacie tar bihaljovibe. Adava personi šaj te ove le ververikane reakcie thaj adava ka ovel phandlo e specifikane cirkumstancienar ki nesavi situacia. Akava si e manušenge kola si ki menadžereskiri pozicija tar manuša kola si ke konflikteskiri situacija thaj e manušenge kola si andre ke konflikteskiri situacija.

Pučibe baš i diskusia: Kola si o ververikane čhanija kolende o manuša šaj te keren reakcija ke konflikteskiri situacia? De misalija te džaneja nesave.

Kategorizacia tar o tromalhulina ko situacie baš bihaljovibe (Rahim modeli):

1. Integracia: Arakhibe solucia koja si lošale thaj o duj riga. Rodela alternative thaj phravdi komunikacia.
2. Okova so mangela te del kandina/ so mukela: arakhibe solucia baš i situacia ko šukaripe avereske,
3. Dominacia: Arahibe solucia tar i situacia ko piro šukaripe.
4. Našibe: biarakhibe solucia tar i situacia.
5. Kompromiso: mukibe than thaj tar o duj riga.

LIL SIKAVUTNENGE BAŠ BIFORMALNIKANI EDUKACIA BAŠ TERNE
ROMENGORO KHUVIBE KI BUTI

Čhani tar tromalhulibe (akceso)	ko čače than	Ko bičače than
Integracia	O problemija si kompleksikane. Zaruri si idee te šaj te avelpe dži šhukareder solucia. Isi amen vakti anglo amende. Jek rig našti te arakhel solucia baš o problemi.	O problemi si lokho. Zaruri si te anel pe čhinavibe sigate. Upral o aver džene tar o timi nane influenza.
Kandinencar/ Vakeribaja pe bilače riga	Tu apakjaja kaj šaj nane tut čačipe. O problemi si bare džandipastar avere rigake. Sijan ki bizorali pozicija. Bare džandipastar si te arakhelpe o maškarvjavahari.	O problemi si baredžandipastar tuke. Tu apakjaja kaj isi tut čačipe. I aver rig nane la čačipe ja nane etikani.
Dominacijaja	O problemi nane bare džandipastar. Zaruri si te anelpe čhinavibe sigate. Našhukardžando arakhibe solucia tar i akcija si ko drom. O manuša so si telo tute nane len ekspertiza te anen čhinavibe. I buti si bare džandipastar tuke.	O buti si kompleksikani. I buti nane bare džandipastar tuke. O duj riga si šajutne jekha jek. O čhinaibe nane zaruri te anel pe sigate. O manuša so si telo tute isi len i ekspertiza.
Našibaja	Problemi është i parëndësishëm Rreziku dhe pasojat e mundshme të mosmarrëveshjeve janë të larta Kërkohe një periudhë	I buti nane bare džandipastar tuke. Zaruri si te ane čhinavibe. O riga nane ki jek gind te oven ko sansari, numa e problemeske zaruri si te arakhelpe solucia. Zaruri si sigutni akcija.
Kompromis	E rigengere resarina anulirinena jek jekha. O riga si jekha jek zorale. Našti avela pe dži ko konselzus. Integriribaja ja dominantnikano stili nane te del kamijabi. Zaruri si nesave vakteskri solucia baš o kompleksikano problemi.	Jek tar o riga si butheder zorali. O problemi si kompleksikano.

Извор: Rahim, M.A., *Managing Conflict in Organizations (2nd Ed.)*, New York: Praeger, 1992.

Ushtrim: Ballafaqimi me një situatë mosmarrëveshje puneRishikoni konfliktet në vijim mes njerëzve që punojnë bashkë. Propozoni zgjidhje për këto situata. Ti je menaxher i ekipës dhe nuk je i kyçur drejtëpërdrejt me një numër të madh të situatave, je i kyçur në disa, por pritet prej teje të reagosh ose ti zgjedhësh disa.

Situacia	Dendo proposalo baš arakhbe solucia
Duj grupe web dizajnerija ko timi isi len bihaljovibe maškar lende baš jek tar o čhanija tar o funcioniribe tar i web rig kola kerena la jekhe klientoske. O klienti vakergja 15 droma kaj a agorutno vakti si baredžandipastar lake. O agorutno vakti si palo tajsa. O finkcioniribe si bare džandipastar. O duj grupe web dizajnerija dena ko čhache than solucia.	
Isi bihaljovibe ko timi baš adava kaj si zaruri te čhivelpe i klima ki kancelarija. Khoni na mangela te phudel olende, numa zaruri si te phudel ki nesavi rig thaj nekaste. Sa o pandž kolege isi len vereverikane gndina. Khoni na delape.	
Vakteja avela paše jek seminari ko avrijal phuvja. Sa o hardšija si učharde tar o organizatori thaj i lokacija si but atraktivnnikai.Aver but si kaj, o personi so ka džal lela diveskoro pokinibe. Sare tar o timi mangena te džan. Sarine si kvalifikuime thaj šaj te ovel len šhukaripe tar o seminari.	
E komunikacijakoro menadžeri thaj jek tar e proekteskere menadžerija našti te dikhenpe jek jekheja. O konflikti si personalnikano. Olengoro antagnizmo si anglo sirenengere jakha ke ofisoskere bešina thaj na avela šukar avere manušenge. Adava isi le influenza upral e bukjakoro proceso. Ola si jekha jek bange so mukena esavko vjavahari ko ofiso.	
But sigate avgokeraja bikinibaja o nevo produkti. But love si investirime ko leskoro produciribe. Jekha jek agjaar sijam ki jek gind te da bari suma tar o love baš oleskoro reklamiribe. Isi baro bihaljovibe baš adava sar te kerelpe reklamiribe o produkti. Sar sakana, nekobor tar o menadžerija ka khuven ko anibe o čhinvibe. Nane uže kerdo godideibe tar o eksperti baš adava savo šaj te ovel o majšukar čhani. Isi nekobor šajdipa. Numa džikote kerelape diso bilače, šaj te našala but love.	

Isi serioznikano konflikti maškar o džene tar o timi baš o keribe buti avrial tar e bukjakoro vakti. O problemo si so but droma si zaruri te ačhovelpe ki buti thaj pal e bukjakere arija. Našti te pokina o arija pal i buti. Nane amen love akaleske. Numa hramonaja o arija thaj o manuša lena panda nesave divesa tar o ferijas. Disave tar o manuša nane len problemo te ačhoven but ki buti, numa si holjame so nesave tar o manuša ni jek drom na ačhovena pali buti. Adala so ni jek drom na ačhovena pali buti, vakerena kaj adava si tar e familjakere karane. Sine nekobor verbalnikane bihaljoviba phandle akaleja thaj sina rizikoja kaj šaj o agorutno vakti te na ikerelpe. Panda jek drom avaja muj mujea esavke situaciaja.	
Jek tar o kolegija si problematkana. Dikhelape kaj si tano ov bango soske kerela iritacia averen. Kergjum oleja lafi nekobor drom, nua adava da degja arka. Trujal adava so isi le esavko vjavaharibe, vo thaj na kerela buti. Numa, amen sijam publikani institucia thaj isi le zoralo dumo. O timi našti pobuther te džal nadari e situaciaja.	
Zaruri si te čhiva posteria ko thana ki diz koleja ka kera promoviribe iventi. O kolege vakerge e praktikantonge thaj e asistentenge kaj si zaruri te ulaven o posterija. Sa ola na magle te len i buti. Ola ladžana te keren adava. Zaruri si te anav čhivabe. O posterija zaruri si te čhivenpe ko majagor vakti dži tajsa iblejate.	
Isi amen serioznikano problemi ko pokiniba amare produktija. But tar klientoja na pokinena o fature. Kerava buti kote rodava pokinibe jekha jek nekobor avere kolegoncar. Me dava o instrukcie. Isi man sensi kaj jek kotor tar o kolegoja na kerena sigate buti ko liparibe o pokiniba. Kana kerava reakcija, avela dži mande džovapi kaj „nane ola bange so disavo kliento na kergja pokinibe“. O bihaljovibe ulo serioznikano. Panda butheder jekhe personeja tar o timi kova si baredžandipastar.	
Amaro šerutno nane džovapjalo. Dikhljum korkori oleskoro vjavaharibe, sar sa avera, numa našti khanči te kera baš adava. Adava isi le influenza upral amari motivacija bukjake thaj i buti na džala majšukar. O manuša so si upral leste zaruri si te keren diso akale bukjaja, adava si lengiri buti. Numa ola našti te dikhen adava ja nane len pharipe peste adaleske. O šerutno khelela karte ko leskoro kompjuteri divesencar.	

SESIA 22

22.1 Harno biznis planiribe 3 - Grafikeribe o marketi thaj i strategija baš o bikinibe

E sikavutneske

I resarin tar o butisikljovibe si te pedžarkerenpe e konceptocar tar o marketi thaj o bikinibe.

O sikljovne zaruri si te hramonen teksto koleste ka den deskripcia olengoro marketi thaj olengiri strategija bikinibnaske.

Zaruri si te gndinkeren baš o marketi mamuj akala bukja:

a) terirorija (baro than, lokacia kola šaj te učharen la),

b) tipija tar manuš a so kinena (murša, džuvlja, čhave, fizikane entitetija mamuj o juridikane entitetija); o sikavutno dela deskripcia kaj leindor adava so si olengoro produkto ja kandin, olengere klientija/ marketi ka keren varijacia. O sikavutno dela butheder misalija baš produktija/ kandina, thaj phavela diskusia baš adava kola si o baredžandipastar kinutne, sar ko misal kozmetikakere tretmantija, rezervakere kotora baš o vordona, bikinibaskoro than baš peke haiba, barafalo gudlo, masa baš haibe, thaj agjaar nadari.

c) o baripe tar o marketi ko haljovibe sar kvantiteto tar disave produktija ja kandina kola šaj te kerel len apsorpcija. O sikavutno šaj te phavel diskusia baš adava kobor si ververikano o baripe tar o marketi baš disave bukja, sar so si: peke haiba, luksuznikane jakhengere valunetoja, produktija baš užaripe, baš makhibe renka thaj kerjaribe, produktija baš klimatizacia, thaj agjaar nadari.

O sikljovne zaruri si te gndinen baš olengiri bikinibaskiri strategija ko čhani taro specifikanne bikinibaskere strategije kola ka oven efektivnikane baš produktija thaj kandina. O sikavutno šaj te phavel diskusia baš o bikinibaskere čhanija kola so dž aena o sikljovne. Sar ko misal, ikeribe piro bikinibaskoro than, distribucia tar pumare produktija ko aver bikinibaskere thana, bikinibe ko socijalnikane maškaphandina, bikiniba tar udar ko udar, thaj agjaar nadari.

E sikljovneske

Dža pal o istrukcie tar o sikavutno thaj de deskripcia baš o bukja teleder:

- a) O marketi tar o produktija thaj o kandina kola si taro tiro biziniseskoro proekti (buti tar o anglune sesie)
- b) O čhani koleja ka bikne akala produktija thaj kandia tire kinutenge.

22.2 Mobilnikane aplikacie baš i buti - Fundavni matematika

E sikavutneske

I butisikljovin si džaipe ponadari e bukja koja si kerdi ki butisikljovin 17.2.

I resarin si te istemalkerelpe matematika ko interestnikano thaj nakhavbaja čhani thaj te delpe bidaripe e sikljovnenge te zorakeren pire džandipa.

Šukar numero taro o sikljovne zaruri si te ovel len telefonija operativnone sistemeja Android. O sikljovne si ulavde o pariya. Sako tar o pariya zaruri si te ovel le telefoni Androideja thaj interneteskiri konekcia. O pariya zaruri si te huljaren i aplikacija Math Games - Brain Workout tar o Play Store.

I khelin rodela pendžaribe tar i fundavni matematika.

O timija isi len 20 minutija te khelen i khelin.

O timi so ka nakhel majbut niveloja si anglalthanutno thaj lela tikno pursako (sar ko misal, čokolada).

E avgothaneskere niveloja si lokhe, numa sako nivelu so avela ko niče ovela phareder. I khelin šaj te khelelpe maškar o butisikljovina so avena.

E sikljovneske

Khelen i mobilnikani khelin: Math Games - Brain Workout, džaindoj pal o istrukcie tar o sikavutno.

SEANCA 23

23.1 Anibe činavina

E sikavutneske

I resarin tar i butisikljovin si te pendžarkerel e sikljovnen e koncepteja baš anibe činavina.

O sikavutno pendžarkerela len e temaja. Numa adaleja, o sikavutno šaj te istemalkerel o informacie tar o intro ko kotor so si e sikljovnenge teleder. O sikavutno šaj te avgokerel diskusia baš adava.

Ko avutno admi, o sikavutno akharela e sikljovnen te keren legaribe i butisikljovin, o matriksi baš anibe činavina.

Kriteriumi	Moldarin	Sig	Čhani tar o funkcioniriba	Moldarin tar o kertridži	Sakhedindo
Nivelo baredžandipastar					
Modeli 1	1	2	5	1	9
Modeli 2	2	2	2	3	9
Modeli 3	3	3	4	2	12
Modeli 4	2	4	3	5	14

Ko dujto admi o sikljovne zaruri si te anen činavibe baš adava kobor si baredžandipastar o kriteriumija. Sar ko misal, džikote gndinena kaj o kriteriumi baš i moldarin si ko učeder than thar o aver kriteriumija, ola šaj te den molodeibe 1.5 ja 2. Džikote gndiena kaj i sig si ko but učeder than ola šaj te den la molodeibe 3. O nivelo tar o barodžandipe šaj te phirel tar o 1 dži ko 3. O sikljovno zaruri si te kerel multiplikacia i moldarin e niveloja tar barodžandipe, sar so si kerdi ilustracia teleder ki tabela:

LIL SIKAVUTNENGE BAŠ BIFORMALNIKANI EDUKACIA BAŠ TERNE ROMENGORO KHUVIBE KI BUTI

Kriteriumi	Moldarin	Sig	Čhani tar o funkcioniriba	Moldarin tar o kertridži	Sakhedindo
Nivelo baredžandipastar	1.5	2	3	1	
Modeli 1	1 x 1.5	2 x 2	5 x 3	1 x 1	23
Modeli 2	2 x 1.5	2 x 2	2 x 3	3 x 1	16
Modeli 3	3 x 1.5	3 x 2	4 x 3	2 x 1	24.5
Modeli 4	2 x 1.5	4 x 2	3 x 3	5 x 1	25

Leindoj o rezultatija tar i butisikljovin, majšukar printeri si o modeli 4.

Ko avutno admi o sikljovne zaruri si te istemalkeren o matriksi te šaj te anen akava činavibe- kas tar o nekobor dende kandidatoja bukjake zaruri si te kerelpe angažiribe.

O sikljovne zaruri si te keren akava:

- a) den o kriteriumija mamuj kolende zaruri si te anelpe činavibe baš adava kas tar o 4 kandidatoja ka kerelpe angažiribe.
- b) Keren molodeibe sekas tar o kandidatoja ko digrija tar 1 dži ko 5.
- c) činaven kobor si o barodžandipe tar sakova kriteriumi tar 1 dži ko 3 thaj kheden o rezultatija.

O sikljovne kana ka agorkeren i butisikljovin e matrikseja baš anibe činavina, o sikavutno kerela prezentacia tar aver matriksi, o matriksi baš komparacia o pariya.

O matriksi si aver rahciri baš alosaribe maškar butheder alternative, numa džaindoj olenar. Te šaj te istemalkerelpe sa e činavinjenge, sar ko misal, kandidatija so si zaruri te kerelpe angažiribe, ekvipmenti kova si zaruri te kinelpe, than koleste si zaruri te kerelpe iventi, thaj agjaar nadari.

O matriksi si prezentiirime ki tabela teleder.

	A	B	C	D	E
A					
B					
C					
F					
G					

O matriksi istemalkerelape ko akava čhani:

- Denape o opcie
- O opcie kerenape komparacia maškar peste rangiribaja digrencar tar 1 dži ko 3

Sar ko misal, o činavibe kova so si zaruri te anelpe si te alosarelpe lokacia baš o seminari. O opcie si:

A - Drač

B - Varna

C - Ohrid

D - Bukurešt

E - Budva

I komparacia taro A- Drač e B- Varnaja si nišankerdo e A1-ja. Akava nišankerela kaj i Varna lela jek poeni ki komparacia e Dračeja. Kana keraja komparacija i E- Budva e C- Ohrideja, čhivaja E2. Akava nišankeri kaj i budva lela duj poenija ki komparacija e Ohrideja. Anglalthanutno ki butisikljovin si i Budva 6-ve poenencar.

	A: Drač	B: Varna	C: Ohrid	D: Buurešt	E: Budva
A: Drač		A1	C1	D1	E2
B: Varna			C1	D1	E2
C: Ohrid				C1	E2
D: Bukurešt					
E: Budva					

Sakhedindo:

A = 1

B = 3

C = 2

E = 6 (I opcia E: Budva lelja o majbaro kotor tar o poenija)

O sikavutno zaruri si majanglerder te kerel prezentacija o matriksi baš komparacia tar o pariya e sikljovnenar thaj te phiravi len upral i butisikljovin.

Kana ka agorkeren o sikljovne i butisikljovin, o sikavutno šaj te kerel panda jek drom i butisikljovin istemalkerindoj aver čhani činavibe, sar ko misal, personi kova so si zaruri te khuvel ki buti. Ko akava suro, o sikljovne zaruri si te anen pe gogjate e kandidato baš i buti thaj oleskere zorale thaj kovle riga, thaj palo adava te keren len komparacija avereskereja.

E sikljovneske

Intro

Kana keraja buti, but drom zaruri si te ana but čhinavina ke diveskoro thavdibe. But tar akala čhinavina si sadane thaj anenape lokheste. Sar te si, isi čhinavina kola si butheder kompleksnikane. Ola si phareder te anenpe. Zaruri si te ovel amen šajdipe te ana thaj esavke čhinavina.

I čhinavin čaj te ovel phari butheder karanendar:

- bisarbarutnipe (nane amen sa o informacie so si amenge zaruri)
- kompleksnikanipe (isi but ververikane faktorija thaj isi len influencia jek upral aver)
- o konsekvencie tar o čhinavina si serioznikane
- isi but alternativnikane solucie
- i reakcia e manušengiri mamuj i čhinavin (isi but riga kola si čhivde thaj ola čaj te ovel len aver gndibe baš i čhinavin)

Te šaj te anelpe čhinavin, zaruri si te khuva olate sistematikane. Zaruri si:

- te hazrikera o konteksti
- te gndina baš o alternative
- te kera analiza o alterative
- te ana čhinavibe
- te pakjavidikha o čhinavibe
- te da keribe pal o čhinavibe

I čhinavin šaj te anelpe ko butheder čhania. O čhani palo kova so anaja i čhinavin si jekha jek ajgaare baredžandpastar kana aver manuša si involvirime. Sar ko misal nesave manuša mangena te anen o čhinavina korkori. Akava nesavo drom vakerelape kaj si avtoritativnikano anibe o čhivina. Avera čhivena o sasto timi ko anibe i čhinavin. Akava gndinelape kaj si butheder konsultativnikano ja demokratikano anibe čhinavina.

Nesavo drom, i situacija vakerela ko savo čhani si zaruri te anelpe o čhinavibe. Sar ko misal i čhinavin zaruri si te anelpe but sigate, ko 2 minutija angle amende. Ki esavki sitacia nane vakti baš konsultacia.

Gndinelape kaj o avtorirarivnikano čhani taro anibe činavina si šukareder čhani ko situacie kana:

- o personi kova so anela i činavin isi le bareder ekspertiza averendar
- o personi kova so anela i činavin si manuš so korkori pakjala peste
- o timi (o aver manuša kola so si čhivde othe) ka len sar šukar i činavin
- nane vakti konsultacienge.

Gndinelape kaj o konsultativnikano anibe činavina si šhukareder čhani ko situacie kana:

- o personi kova so anela i činavn zaruri si te lel informacie avere manušendar
- o problemi nane užo ko dikhibe
- baredžandipastar si i činavin te ovel akceptirimi averendar kola si čhivde ko proceso
- isi vakti baš konsultacie.

Kana si zaruri te anelpe činavin šaj te istemalkera jek rahciri, o matriksi koleja šaj te ana činavibe baš o barodžandipe tar o faktorija kola isi len influencia.

Akava rahciri si baredžandipastar kana isi butheder alternative maškar kolende šaj te alosara, numa nane amen jek uži dkhibaskiri opcia. Jek tar o čhanija sar kerelape akava si o teleder dendo:

Butisikljovin:

Zaruri si te ane činavibe kova printeri te kine e ofisoske. Isi tut 4 modelija thaj ola isi len ververipe ki moldarin, ko sig kerbe buti, o fukcie kola so isi len, i moldarin tar o kertridži. Kereja molodeibe akala kriteriumija digrencar taro 1 džii ko 5, kolende so o 1 si majteleder, thaj o 5 majučo. Dža pal o instrukcie tar o sikavutno thaj agorker i butisikljovin.

Kriteriumija	Moldarin	Sig	fukcie	Moldarin tar o kertridži	Sakhedindo
Modeli 1					
Modeli 2					
Modeli 3					
Modeli 4					

Aver rahciri kova šaj te ovel šukar ko anibe činavina si o matriksi baš i komparacija o pariya.

Akava matriksi si aver rahciri baš alosaribe maškar butheder alternative čhivindoj len ki komparacia.

Šaj te istemalkerelpe baš sa o čhanija tar o činavina, sar ko misal, o kandidatija so si zaruri te khuyen ki buti, ekvipmento so si zaruri te kinelpe, than kaj so si zaruri te kerelpe realizacija iventi, thaj agjaar nadari.

O matriksi si dendo ki tabela teleder.

	A	B	C	D	E
A					
B					
C					
D					
E					

O matriksi istemalkerelape ko akava čhani:

- denape o opcie
- o opcie kerenape komparacia maškar peste thaj rangirinenape digrencar taro 1 dži ko 3

Sar ko misal, i činavin koja si zaruri te anelpe si te alosarelpe lokacia baš o seminari. O opcie si:

A: Drač

B: Varna

C: Ohrid

D: Bukurešt

E: Budva

Džan pal o instrukcie tar o sikavutno thaj agorkeren i butisikljovin.

SESIA 24

24.1 Harno biznis planiribe 4 (Dzaibe ponadari) - nakhavibe

E sikavutneske

I resarin tar i butisikljovin si te pendžarkerel e sikljovnen e koncepteja baš o nakhavibe jek jekheja ke bizniseskoro sektori. I butisikljovin si džaibe ponadari e butisikljovinaja baš e bizniseskoro planiribe koja sie angleder akaja.

O sikavutno rodela e sikljovnendar te gndinen baš olengere konkurentija, ola si biznisija kola biknena mjazutne produktija ja kandina.

O sikavutno zaruri si te čhivel diskusia baš adava soske si baredžandipastar te džane i konkurencia, sar khoni šaj te džanel butheder pire konkurentonge, kola strategie šaj te istemalkerenpe baš o nakhavibe thaj agjaar nadari.

Ko avutno admi, o sikavutno rodela tar o sikljovne te keren pes komparacia e konkurentoncar (dik teleder). O sikljovne zaruri si te pheren ulavdi tabela baš sakova tar o primarnikane produktoja ja kandina (šaj te čhivenpe tabele kobor so si zaruri).

Te šaj te kerelpe i butisikljovin butheder realistikani, o sikavutno šaj te rodel tar o sikljovne te keren tereneskoro rodljaribe baš o produktoja ja o kandina kola si mjazutne okolenkar kolen ola čhivge len ko pumare bizniseskere planija. E tereneskoro rodljaribe zaruri si te delpe sar khereskiri butisikljovin angli i buti ki sikljovni baš o molodeibe tar i konkurencia.

E sikljovneske

Butisikljovin: Ker tut komparacia e konkurenciaja

De molodeibe tut thaj e konkurencia e digrencar taro 1 dži ko 5, kolende so o 1 si majtele, thaj o 5 si majučo ko dende kriteriumija. Aver panda so si zaruri, den deskripacia soske dena šukareder ja bilačheder molodeiba disave kriteriumenge.

LIL SIKAVUTNENGE BAŠ BIFORMALNIKANI EDUKACIA BAŠ TERNE
ROMENGORO KHUVIBE KI BUTI

Tumare produktija/ kandina 1:

Kriteriumija	Tumare produktija/ kandina	Konkurento 1	Konkurento 2
Moldarin	Rejtingo: Deskripcia:		
Kvaliteto			
Deibe ko vas			
Involviribe ko klientoja			
Aver			
Aver			

Produktet / shërbimet e veta 2:

Kriteriumija	Tumare produktija/ kandina	Konkurento 1	Konkurento 2
Moldarin	Rejtingo: Deskripcia:		
Kvaliteto			
Deibe ko vas			
Involviribe ko klientoja			
Aver			
Aver			

(tabele çhivenape te si zaruri)

24.2 SVOT analiza baš personalnikano khuvibe ki buti

E sikavutneske

I resarin tar i butisikljovin si o sikljovne te keren komparacija piri personalnikani SWOT analiza koja si kerdi ko pervazija tari butisikljovin 12.1 e butisikljovinaja kerdi ki agorutni faza tar i sikavutnin. Pal o agorkeribe i butisikljovin, o sikljovne zaruri si te keren komparacia o duj matriksija thaj te keren diskusia o ververipena.

E sikavutneske

Keren molodeibe tar tumaro šajdipe baš khuvibe ki buti istemalkerindoj o SWOT matriksi.

O zorale riga si i buti so čhivela amen ko angluno than.

Nazorale riga, bukja so nane amen.

Šajdina si faktorija avrijal ja iventija kola si ko amaro šukaripe.

O daravina si faktorija ja iventija kola nane ko amaro šukaripe.

Zorale riga	Nazorale riga
Šajdina	Daravina

Co-funded by the
Erasmus+ programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.